

AP15

1940

1000

Kas ir dvēsele?

Ārstnieciski-sintetiska studija
par dzīvības pirmfenomenu

Prof. Dr. MĀRTIŅŠ ZĪLE

Universitātes medicīniskās klinikas bij. direktors Rīgā,
Upsalas karaliskās universitātes Dr. med. hon. causa

Tulkojusi DZELMU ALMA

1 9 4 0

A. DUNKELS IZDEVNIECĪBA RĪGĀ

61104, III

Kas ir dvēsele?

Ārstnieciski - sintetiska studija
par dzīvības pirmfenomenu

Prof. Dr. MĀRTIŅŠ ZĪLE

Universitātes medicīniskās klinikas bij. direktors Rīgā,
Upsalas karaliskās universitātes Dr. med. hon. causa

Tulkojusi DZELMU ALMA

1 9 4 0

A. DUNKELS IZDEVNIECĪBA RĪGĀ

R²L

WAS IST SEELE?
Eine ärztlich-synthetische Studie zum
Urhänomen des Lebens
Von
Prof. Dr. MARTIN SIHLE

KATALOGS

J-188-129

P 15

Nov. 11 1898

PÄRBAUDITRUM G.

Pipina spiestuve Rīgā, Marijas ielā 16 Nr. 4012

Satura rādītājs

	Lapp.
Priekšvārds	7
Ievads	9
Ievadjautājumi dvēseles problēmā	13
Trīs cilvēka esamības	21
Priekšteču problēma	29
Kas ir dvēsele?	42

Priekšvārds

Manā grāmatā „Das Urphänomen des Lebens“ tieši dvēseles problēma gandrīz tikpat kā nemaz nav skārta. Bet pie cilvēka dzīvības par visām lietām pieder dvēseli-gais. Tāpēc es atradu par vajadzīgu kā pielikumu augš-minētai grāmatai pievienot ārstnieciski sintetisku studiju par jautājumu: Kas ir dvēsele?

Prof. Dr. M ā r t i ņ š Z ī l e.

Rīgā, 1937. gada janvārī.

„Kalpot patiesībai“ ir
cilvēka augstākā laime!

levads

Šinī motto izteikto aksiomatiskā apgalvojuma patiesīgumu droši vien atzīs ikviens zinātnieks-pētnieks. Varbūt šīs aksiomas patiesīgumu vēl pilnā mērā neatzīs jaunie zinātnieki. Bet tas, kas godīgā, askētiskā pētniecības darbā ir sasniedzis piedzīvojumiem un pārdzīvojumiem bagātu garīgu gatavību, to zina bez jebkādiem iebildumiem. Viņam tas ir pilnīgi skaidrs, ka cilvēka augstākā laime ir: kalpot patiesībai. Savā garaļā dzīvē tam ir bijis jāpārlicinājas un, pateicoties iekšējiem piedzīvojumiem un pārdzīvojumiem, jānonāk pie atziņas, ka mūsu cilvēcīgā dzīve ir melu un māņu pilna. Viņš to izjūt satiksmē ar līdzcilvēkiem. Viņš to redz, ja tas ir ārsts, katru dienu savās runas stundās. Redz, kā cilvēki savās dvēseles sāpēs mocās, ka viņiem ir jāmocās tāpēc, ka bieži meli un mānīšanās nav tik daudz viņos pašos, bet gadu tūkstošos izveidotās tradīcijas viņiem šos melus un māņus uzvel piespiedu kārtā.

Var mierīgi apgalvot, ka patreizējā laikmetu intervālā cilvēki tik daudz neslimo miesīgi-ķermeniski, kā dvēselīgi-garīgi. Pa lielākai daļai cilvēki ir dvēselīgi slimi.

Ja nu mūsu dzīve ir melu un māņu pilna, kā tad lai atrodam ceļu uz patiesību? Domājošais, savos dvēseles dziļumos domājošais cilvēks intensīvi meklē savam pasaules uzskatam patiesības balstus. Ja viņš pie tam, neskatoties uz visu meklēšanu, neatrod savai rīcībai un darbībai drošu pieturas punktu, tad viņš zaudē ceļu,

zaudē cerību un beidzot kļūst nelaimīgs. Tad viņš sajūt, ja viņš ir pietiekoši godīgs pats pret sevi, ka „kalpot patiesībai“ ir cilvēka augstākā laime.

Viskonsekventāko un eksaktāko pasaules norišu ainu mums ir centušies dot fiziķi un astronomi. Fizika un astronomija iziet no anorganiskā, un mēs zinām, ka bieži vēl līdz mūsu dienām daudzi turas pie „pasaules uzskata“, ka kosmoss un visas kosmiskās norises ceļas no anorganiskā, no vielas, no materijas. Bet ikviens, kas šai jautājumā ir iedziļinājies, arī zina, ka lielais fizikoķīmiķis Vilhelms Ostvalds beidzot savos pētījumos nonāca pie atziņas, ka materijai, vielai visā anorganiskā mācībā jātop atbrīvotai no „masas“ smaguma. Visa materija, pēc būtības ņemot, neesot nekas vairāk, kā enerģija, t. i. fizikāla, respektīvi elektrodinamiska enerģija.

Tā kā Ostvalds savu mācību uzskatīja par pamata patiesību un kosmiskās norisēs mēs visur sastopamies ar dzīvām norisēm, tad tīri konsekventā ceļā viņam vajadzēja nonākt pie slēdziena, ka arī dzīvais nevar būt nekas vairāk, kā fizikālās enerģijas izpausme. Bet zīmīgi tas, ka Ostvalds pats pasvītro, ka dzīvās norises tomēr neesot iespējams ielikt fizikālajos rāmjos. Pie dzīvām norisēm nākot priekšā enerģijas izpausmes, kas nepārprotami sniedzoties pāri fizikālajam rāmim.

Ko nozīmē šis atzinums? Vienīgi to, ka dzīvām norisēm ir vajadzīgs plašāks rāmis. Dzīvais sniedzas pāri fizikālajam rāmim un tāpēc ir iekļaujams „metafiziskajā“ rāmī, kas ir lielāks un plašāks par fizisko.

Un tā tas ir! Dzīvība ir ieslēgta metafiziskā rāmī. Metafiziskā rāmī atrodas mazāks rāmis, kas sevī ietver fizikālo. Tas nozīmē, ka dzīvajā nevalda vienīgi elektrofizikālā dinamika, bet tajā redzamu vietu ieņem arī metaelektrofizikālā dinamika.

Pasaules aina, kuŗu mums sniedz fiziķi un astronomi, ir par daudz nepilnīga, lai, pie tās vien turoties, mēs atrastu ceļu uz patiesību.

Mēdz teikt, ka patiesības tuvumā mēs varam nonākt vienīgi ar eksakti analitiskiem pētījumiem, jo vienīgi eksakto esot iespējams pārbaudīt. Tomēr jāatgādina, ka eksaktās zinātnes galvenais vadmotīvs ir principiāla neiespēja verificēt, kas līdzinās nedomāšanai. Un nedomāšana stāv tuvā radniecībā ar meliem un māņiem.

Vispirms tomēr vajadzētu noskaidrot, ko īsti pie dzīvām norisēm mēs saprotam zem iespējas verificēt, t. i. zem iespējas pareizi pārbaudīt. Ja kosmiskā norisē mēs ievērojam dzīvu norisi un gribam izdibināt šīs dzīvās norises patiesības avotus, vai tad mums ir iespējams dzīvību, t. i. dzīvības īstenību eksakti verificēt, resp. pārbaudīt? Vārds verificēt ir ņemts no fizikālā, no eksaktu pētījumu metodu leksikona. Tur ar cirkuli un svariem mēs varam eksakti verificēt. Pie dzīvā mēs neko nevaram eksakti verificēt, mēs varam vienīgi lielākā vai mazākā mērā apgaismot ceļu uz patiesību. Lai šo ceļu apgaismotu, mums jāņem citi darba rīki, respektīvi palīglīdzekļi, un proti: jāņem gaismas lukturis, kuŗā ietilpst personīgu pārdzīvojumu summa un loģiski sintētiska pētnieka domāšana. Mūsu pārdzīvojumu summa ir svece, kuŗa ir jāaizdedzina mūsu loģiski sintētiskā pētnieka domāšanas liesmā. Bet dzīvības patiesības avoti ir par spēcīgiem un dziļiem, lai viens pats pētnieks ar savu gara lukturi spētu izklīdināt dziļo tumsu.

Patiesības meklēšanas zinātne ir liela. Katram pētniekam un domātājam no savas perspektīves ir jāapgaismo izpētāmā tumsa, pie kam viņš drīkst lietot vienīgi šim darbam atbilstošus palīglīdzekļus, un proti: personīgo pārdzīvojumu summu un loģiski sintētisku pētnieka do-

māšanu. Vienīgi šādā ceļā mums ir iespējams izlauzties cauri fizikālajam dzīves rāmim un iekļūt metafiziskajā, jo tikai no metafiziskā viedokļa var apgaismot dvēseles problēmu. Tā arī būtu verifikācija, bet metafiziska verifikācija.

Ievadjautājumi dvēseles problēmā

Nolasīts Vīnē 1935. g. uz kultūrsabiedrības Urania uzaicinājumu sakarā ar tās nama 50 gadu jubileju.

Kas ir dvēsele? Vai viņa ir fizikāla, metafiziska vai abu apvienojums? Tas nav, kā mēs to vēlāk redzēsim, lieks jautājums.

Vai tā nav pārdrošība, vai varbūt pat vieglprātība un paškritikas trūkums, ka cilvēks no tālajiem Eiropas ziemeļrītiem nostājas Vīnē uz katedra (1935. g.) un Vīnes publikai mēģina izskaidrot, kas ir dvēsele?

Tālajos ziemeļos, kur veselu pusgadu lauki un pļavas ir pārklātas ar biezu sniega segu, kur veģetācijas periods ir īss un putnu dziesmas drīzi apklust, un cilvēks zem trūcīga saules siltuma iespaids vasarā un ledainā aukstuma ziemā velk savu eksistenci, tur arī cilvēka dvēseles izpausme ir daudz mazāk intensīva, nekā dienvidus zemēs, kā piem. Vīnē, kur dzīvība pulsē intensīvāki, asinis rit straujāki un tāpēc dvēseles dzīve izteicas daudz spēcīgāki un vispusīgāki. Bet, kur lielāka dvēseles izpausmes bagātība, tur arī ir lielāks un bagātāks materiāls dvēseles pētīšanai. Un mēs visi zinām, ka kopš gadu desmitiem Vīne ir centrs, tā ir dvēseles pētīšanas citadele, jo taču Vīnē dzimusi īpatnēja, moderna dvēseles pētniecība: psihoanalīze. Te viņa ir ne vien dzimusi, te viņa ir arī izaugusi. Dvēsele, psiche šeit ir analizēta visās iespējamās dimensijās, un varētu izlikties, ka, ja kur var atrast, tad Vīnē var atrast atbildi uz jautājumu: kas ir dvēsele.

Bet kad nu ieskatās dvēseles pētnieku-psihoanalītiķu rakstos, tad ar pārsteigumu jākonstatē, ka neviens

no dvēseles pētniekiem nepasaka, kas tad īstenībā dvēsele ir. Pie tam viņi apgalvo, ka esot dvēseli izpētījuši, jo „slimnieks“ (t. i. nervu slimnieks) ir „slims savā dvēselē“. „Ārstam jābūt īstam dvēseles pazinējam“. Kāds no izcilākajiem modernajiem psihologiem, kas šo prasību, tāpat kā daudzi citi „dvēseles ārsti“, uzskata kā pašu par sevi saprotamu lietu, tomēr savā grāmatā nevienā vietā nepasaka, kas dvēsele ir.

Ir ticis apgalvots, ka dvēsele un dzīvība esot viens un tas pats. Tas ir sacīts reizē par daudz un par maz. Šais vārdos neapšaubāmi slēpjas liels un ievērojams patiesības kodols. Pētot dvēseli, es pētīju arī dzīvību. Un ja es dzīvību, sevišķi cilvēka dzīvību analizēju, tad viscaur es atduros uz dvēselīgo. Un, ja ārsts, kas dienu no dienas sastopas ar slimniekiem, meklējot pēc slimības cēloņiem, arvienu atdušas uz samezgļojumiem, kurus, neskatoties uz visām pūlēm, no tīri materiāla viedokļa nav iespējams atrisināt un kas sagādā tam vislielākās grūtības, var pat sacīt nostāda to neiespējamā priekšā, tad tas drīzi vien pārlicināsies, ka pie „dvēselīgā“ cilvēka slimības norisē kaut kas, un bieži vien pat ļoti daudz kas, nav kārtībā. Tā tad samezgļojumi slimības izpausmē ir meklējami viņa „dvēselē“?

Te mums vispirms ir jānoskaidro jēdzieni: dvēselīgais un dvēsele. Dvēselīgais un dvēsele nav viens un tas pats. Ja ārsts pie cilvēka pētī dvēselīgo, tad viņš analizē izpausmes no „kaut kā“, ko viņš sauc par dvēseli, bez kā būtu skaidrībā par to, kas šis „kaut kas“, resp. dvēsele īstenībā pēc savas būtības ir. Ja mēs dienu no dienas un pastāvīgi novērojam cilvēka dvēseles izpausmes visās iespējamās variācijās un tās analizējam, tad mēs analizējam realizācijas formas, t. i. to izcelšanās dinamiku, ko apzīmē ar vārdu dvēselīgs. Bet visas šīs dvēselīgās izteiksmes formas tak nerodas pašas no sevis. Ir jābūt kādai vietai, kur tās dzimst, kā-

daļai loģiski pirmeksistējošai vietai, no kurienes dvēselīgā izcelšanās dinamika pastāvīgi, bez pārtraukuma, kā zināma izpausme rodas. Mēs analizējam dvēselīgo un bieži pie tam sastopamies ar to, ko mēdz apzīmēt ar vārdiem: atbaidošs, zems un šausmu pilns, bet ļoti bieži arī ar to, ko sauc par cēlumu, augstsirdību un varonību. Citos gadījumos atkal mēs neatrodam nekādas izcilas īpašības.

Dvēselīgam, atkarībā no viņa dažādām īpašībām, var būt ļoti dažāda vērtība, resp. to var ļoti dažādi novērtēt. Tā kā katra no šīm dažādām dvēseles izpausmēm izriet no dvēseles, tad rodas jautājums: vai cilvēkā ir tikai viena kopēja dvēsele jeb dažādas atsevišķas dvēseles? Daudzreiz liekas, ka dzejnieka vārdi: „Ak! manās krūtīs mājō divas dvēseles!“ atbilst īstenībai. Un kādēļ gan lai pie tik lielām dažādībām dvēseles izpausmēs arī nebūtu vairākas dvēseles?!

Atstāsim pagaidām šo problēmu neatbildētu, lai visā īsumā apgaismotu dvēseles jautājumu no cita viedokļa. Dvēseles izteiksmes un izpausmes ir tās, kas galvenām kārtām saista cilvēkus vienu pie otra, kas ietekmē viņu savstarpējās attiecības un rada pretējos raksturos spraiģumu. Dvēseles izpausmes ir tās, kas ienes cilvēku savstarpējās attiecībās draudzību, mīlestību, godbijību un cieņu, bet dvēseles izpausmes ir arī tās, kas cilvēku starpā rada skaudību, naidu un greizsirdību. Rada izpausmes, kuģas, ja tās parādās lielākās cilvēku grupās, tautās un šķirās, noved pie kara, revolūģijas un masu slepkavības.

Ja dvēseles izpausmes noved pie mīlestības un draudzības, tad mūsu dzīves prasības ir apmierinātas; bet, ja skaudība, savstarpēja apkaģošānās un slepkavoģšana ir dvēseles izteiksmes reāģizāģijas formas, tad mēs nonāģkam pie izmisuma. Ko mums māģca pēģdēģo gadu desmitu vēģsture? Šķelģšanos, ienaidu lģdz pat asinģim ne

vien tikai tautu starpā, bet arī līdz pašmocišanai noejosu iekšējo dvēseles faktoru saskaldīšanos katrā atsevišķā cilvēkā, ko ārsts apzīmē ar vārdu „neiroze“. Kaut kas atbaidošs valda ne vien atsevišķu cilvēku grupās, bet arī tautu starpā. Un šo atbaidošo sauc par „neirozi“, cilvēku un tautu neirozi! Vai nav saslimusi ne vien atsevišķu cilvēku, bet arī veselu tautu dvēsele? Un, ja tas tā ir un mēs šo neirozi, šo atbaidošo „dvēseles slimību“ gribam ietekmēt terapeitiskā ceļā un novest līdz veselības stāvoklim, vai tad mums vispirms nevajadzētu pamēģināt kaut aptuveni sev priekšā stādīties, kas īsti dvēsele ir.

Tagad, bez šaubām, pētniecība šai problēmai ir pienākusi tuvāki. Šo pētniecību sauc par psihoanalīzi. Bet mēs jau pārliecinājāmies, ka psihoanalīze vēl līdz šim nav varējusi pateikt, ko lai saprotam zem vārda dvēsele. Pie tā vēl varam piemēģināt, ka tāda psihoanalīze, kādu to praktizē dažādās psihoanalītiskās skolās, mums nekad nevarēs pateikt, kas ir dvēsele, jo viņa ar savām pētniecības metodēm, neskatoties uz it kā šķietamo daudzpusību, ir vienpusīga un, kā to piedzīvojumi rādījuši, nesniedzas līdz izpratnei, kas dvēsele ir. Divējādas domāšanas kļūdas kā traucējošie faktori guļ ceļā pētniecības mērķa sasniegšanai. Pirmkārt, psihoanalīze ar dvēseles pētīšanu nemaz nenodarbojas. Viņa tikai apskata dvēseles izpausmes dažādās variācijās. Un tas ir kardināls apstāklis, kas katrā ziņā ir jāņem vērā. Otrkārt, ne ar kādu analīzi, pat ne ar vissmalkāko analīzi — ar pēdējo varbūt pat vismazāk — nevar dvēseli atrast, lai to izpētītu. Liekas, ka maz vēl ir to, kas augšminēto sapratuši.

Kā attaisnojumu šim apgalvojumam var minēt šādu piemēru. Jau tika aizrādīts, ka apgalvojumā, ka dvēsele esot dzīvība, ir ļoti daudz patiesības. Dzīvību bieži salīdzina arī ar koku. Tā runā par dzīvības koku. Ja

mēs koku mežā „analizējam“, tad mēs cenšamies atklāt vīsus viņa sīkumus un lai to panāktu, saskaldām to vismazākās vienībās. Ar to mēs izdarām diferencēšanas darbu un, pats par sevi saprotams, ka mums pie tam ir jāsāk vispirms no koka virspuses. Ja mēs „analizējam“ koka stumbru, zarus, lapas un ziedus, tad mūsu darbs ir tikai paviršs darbs. Pat tad, ja mēs koku saskaldām krustām un šķērsām un analizējam visu redzamo, arī tad tā ir tikai pavirša analīze, analītiska diferencēšana. Visu diferenciāļu sākumu, t. i. koka integrālu, ar analīzi vien mēs nevaram izprast, jo, stingri ņemot, katra analītiska pētniecība attiecībā uz integrālu zaudē pamatu. Viņai nav pamata. Tai trūkst kardinālais kontrāpunkts. Analītiskā pētniecība, kas pēc savas būtības galvenām kārtām ir kauzāla pētniecība, svārstās stārp cēloni — sekām — cēloni — sekām u. t. t. nebeidzamā taisnā virzienā; pie tam pēc savas dabas būdama tikai perifērijas pētīšana, tā grozās ap izpētāmo priekšmetu. Tāpēc šī pētniecības līnija iegūst transversālu — cirkumferentu raksturu. Līdz integrālam viņa netiek, jo integrāls ir aksiālas un neredzamas tapšanas dinamikas izteiksme. Lai iepazītos ar diferenciāļu, analītiskā pētniecība ir priekšnoteikums. Bet ceļš uz integrālu ved vienīgi caur sintētisku pētniecību. Un ja analītiķis mēģina, pateicoties savām analītiskām pētniecības metodēm, iekarot sev tiesības pieiet pie integrāla, tad drīzi vien viņš pārlicināsies par sava pasākuma bezsekmīgumu. Neviens analītisks diferencēšanas darbs nenorāda ceļu uz integrālu, resp. uz pirmsākumu. Bet bez pirmsākuma mēs nevaram nedz augu valstij piederošo koku, nedz cilvēka dzīvības koku visā pilnībā novērtēt. Pat tad, ja mēs izsekojam kokam līdz pēdējai saknītei, mēs nevaram apgalvot, ka koka pirmsākums ir meklējams saknē. Saknes sadalās un izzūd zemē, anorganiskā. Vai tādēļ anorganiskā būtu meklējams pirmsākums? Atbilde, iespējams, no mutulo-

jošā laika gara un vēstures, nebūs viena un tā pati. Vai pēdējais jautājums, t. i. jautājums par to, vai koka pirm-sākums ir meklējams viņa saknē, skar tikai tā saucamo „uz faktiem dibināto nostāju“ jeb vai tajā slēpjas kāds jēdziens, kāds simbols, ko var arī attiecināt uz cilvēka dzīvības koku, uz cilvēka dvēseli?

Ienaidi, neapmierinātība, ķildas, izmisums ir ne vien atsevišķu cilvēku, bet veselu tautu dvēseles izpausmes. Šīs negatīvās dvēseles izpausmes pēdējo 50-gadu „kultūras laika sprīdī“ ir pakāpeniski pieaugušas. Cilvēka sacelšanās pret savas pašas dvēseles funkcijām, pret savu, kā arī līdzcilvēku dvēseli, bīstamā kārtā pakāpeniski pieaug. Vai neizplatās kāda chroniska, grūti dziedināma dvēseles epidēmija? Ir parasts pielikt klāt šim stāvoklim vārdu „krīze“. Teic, ka krīze ir ielauzusies visās cilvēku dzīves nozarēs; krīze ir zinātnē, krīze ir mākslā, tirdzniecībā un sabiedriskā dzīvē. Tas ir ne visai piemērots apzīmējums tagadējam stāvoklim.

Ārstniecībā apzīmējumu „krīze“ parasti lieto akūtos, pa lielākai daļai infekcijas slimības gadījumos un zem šī vārda saprot dienu vai stundu, kad sagaidāma pēkšņa slimības norises maiņa, pie kam šī slimības norises maiņa noved vai nu pie nevēlamās nāves, vai cerētās izveļošanās. Šinī nozīmē vārds krīze neder mūslaiku cilvēces ilgstošā slimīgā dvēseles stāvokļa apzīmēšanai. Vai tā ir kāda „Lysis“? To mēs vēl nezinām. Tomēr, nenoliedzami, paliek iespāids, it kā cilvēki savās „dvēseles sāpēs“ meklētu izeju no šī neciešamā stāvokļa; meklētu glābiņu, atbrīvošanu, atpestīšanu. Viņi meklē pastāvīgi, viņi meklē instinktīvi pēc sava dvēseles integrāla, bet pa lielākai daļai bez panākumiem. Viņi jūt un saprot paši, ka pamats, kurā viņu dvēseles ir noenkurojušās, zem viņu kājām zūd.

Tādēļ viņi griežas pie ārsta, pie laba dvēseles ārsta. Un, ja ārsts patiesi savā praksē ir labi iepazinies ar dvē-

seles tukšuma dažādiem variantiem, tad viņš sāk pielietot pie sava slimnieka „psichoanalīzi“, kas bieži vainagojas labiem panākumiem, t. i. ar labu terapeitisku efektu. Bet ne visi psichoanalītiķi par sevi var sacīt, ka viņi saviem neirotiķiem ir palīdzējuši atrast ceļu uz izveseļošanu. Ļoti daudzi strādā bez jebkādiem panākumiem, un ne mazums ir tādu, kuri pie saviem slimniekiem ne vien neredz uzlabošanu, bet taisni otrādi, piedzīvo pat ievērojamu pasliktināšanos, par ko „dziedātāja pieklājība“ prasa klusēšanu.

Uz kardinālo jautājumu neatliekami ir jāatrod atbilde: Vai „analīze“, analītiska pētīšana, pati par sevi jau ir ārstniecības līdzeklis? Taču laikam gan nē. Pielietojot psichoanalīzi, sadala, diferencē. Bet slimība jau pati par sevi ir veselības diferencēšanas rezultāts. Un dziedināt nozīmē saskaldīto, sadalīto atkal noteiktā kārtībā savienot, uzcelt. Terapiju pielietot, nozīmē strādāt uzcelšanas darbu. Terapija ir sinteze un nevis analīze. Labs psichoanalītiķis vēl nebūt nav labs ārsts un ļoti bieži pat vēl ne labs psihoterapeuts. Lai būtu kompetents psihoterapeuts, ārstam vajadzīgas ne vien ļoti labas psichoanalītiskas spējas, bet vajadzīga arī ļoti plaša psihosintētiska izpratne. Un tie, kuriem izdodas savus neirotiķus sekmīgi izārstēt, ir ne vien psichoanalītiķi, bet pār visām lietām, psihosintētīķi. Viņi nojauš, respektīvi „jūt“, vai nu pilnīgi apzinīgi, vai pusapzinīgi, jeb tīri instinktīvi, ka, lai palīdzētu slimniekam izveseļoties, ir jāatrod ceļš, kas ved no diferenciāla uz integrālu, uz dvēseles integrālu, uz īsto dvēselisko pamatu, kas ir vienīgais dvēselīgo izstrāvojumu avots. Nevis psihiskie diferenciāļi ir saslimuši, bet veselības diferencēšana ir tikai pārvērsta integrāla slimīga periferiska izpausme.

Daudzi, varbūt, augšā minētam pilnīgi nepiekritīs. Bet ne visi. Ja visi par augšā minēto patiesību būtu pilnīgi pārliecināti, tad tik daudzi ārsti nepielietotu psicho-

analizi kā ārstniecības līdzekli. Lai dvēselīgi slimojošam palīdzētu, ir jāmēģina pēc iespējas dziļāki izprast slimnieku viņa dvēselīgā visumā. Mums tāpēc ir jāprasa no psihoterapeuta, lai tas no dvēseles diferenciāļu ceļa prot pagriezties par 180° dvēseles integrāla virzienā. Jo šajā dvēseles integrālā, acimredzot, ir meklējams tas, ko mēs saucam par dvēseli. Kā tad nu „dvēsele“ ir uztverama? Kas viņa ir?

Trīs cilvēka esamības

Ja mēs šo visgrūtāko ārsta problēmu vēlamies daudz-
maz skaidrāki apgaismot, tad mums vispirms ir jāsāk ar
apgalvojumu, ar tezi, kas nav nekāda hipoteze, bet pil-
nīgi atbilst īstenībai, proti, ar konstatējumu, ka katrā cil-
vēkā mājot trīs pēc savas būtības dažādas esamības, kas
korelatīvi ir saistītas vienā veselā un sastāda *unitas tri-
plex*; tikai pateicoties pēdējai, tas iegūst tiesības uz epi-
tetu „cilvēks“.

Katrs cilvēks *eo ipso* sastāv no ķīmiskās, zooloģis-
kās un garīgās esamības. Ķīmiskā esamība galvenā
kārtā ir reprezentēta kaulu sistēmā, skeletā. Šis skelets
reizē ir minerāliska skice krāsainajai zooloģiskās esamī-
bas kopģimetnei. Vērtība šīm abām esamībām, t. i.
minerāliskai un zooloģiskai, ir meklējama un atrodama
nesaskatāmā esamībā: garīgi dinamiskā struktūrā, kas
ir simbolizēta un apgaismota manā grāmatā: „Das Ur-
phänomen des Lebens“. Taisni šī garīgā esamība rada
stipru pieturas punktu, rada nepieciešamo kontrāpunktu
cilvēka tapšanai, jo gara klātbūtne atšķir cilvēku no dzīv-
nieka. Cilvēks ir spējīgs veikt ne vien garīgi produktīvu
darbu, bet tas ir spējīgs veikt arī dzīvnieciski produk-
tīvu darbu, t. i. viņš ir spējīgs garīgai un zooloģiskai dzī-
vei. Dzīvnieks, turpretim, ir spējīgs vienīgi zooloģiski
produktīvam darbam. Tā tad cilvēkā ir savienotas mine-
rālu, dzīvnieku un garīgās dzīves valstis vienā veselā. Šo
trīs valstu atsevišķie reprezentanti nav novietoti cilvēkā
blakus viens otram, līdzīgi ķieģeļu šķirnēm fabrikas telpā,
bet ir korelatīvi viens ar otru saistīti kopējā uzdevuma

veikšanai, t. i. dzīvības uzturēšanai. Šīs trīs valstis cilvēkā arvienu atrodas spraiguma saistībās.

Šī korelatīvā nostāja cilvēkā ir nenoskaidrots jautājums. Tā noskaidrošanai visā dvēseles problēmā ir noteicoša nozīme. Šai nolūkā mums ir jāpaplašina mūsu redzes aploks un visā īsumā jāapskata divu pretējo skolu galvenās mācības. Viena saka, ka neesot nekāda pāreja no gara uz vielu, otra turpretim apgalvo, ka viss nākot no anorganiskā. Apgalvo, ka dzīvība, ka dvēselīgais un garīgais pamazām esot attīstīties no anorganiskā, respektīvi no pasaules ētera elektrodinamisku viļņu kondensācijas variantiem.

Abas mācības izriet no maldīgas domāšanas, respektīvi domāšanas kļūdas tai ziņā, ka ir iespējams pierādīt, ka attiecīgie domātāji savus apgalvojumus nav apsvēruši līdz pēdējai iespējamībai, nav izdomājuši līdz galam. Kas uzmanīgi ir izlasījuši manas abas grāmatas „Das Weltbild des Arztes“ un „Das Urphänomen des Lebens“, tie tur jau arī būs atraduši vairākus norādījumus, kas augšminēto apstiprina.

Ja anorganiskās sākotnes piekritēji apgalvo, ka viss esot cēlies no pasaules ētera elektrodinamiskiem viļņiem, tad viņi aizmirst, ka elektrodinamiskie viļņi kā fizikālā entitāte ir akla. Tiem nepiemīt nekāda spontāna enerģija un tāpēc tiem nevar būt arī nekāda iniciatīva. Bet dzīve tak ir mērķtiecīga un produktīva. Tā ir kārtības funkcijas secinājums. Pie mērķtiecīga kā neatliekams atribūts pieder redzēšanas spēja un pie produkcijas — saprāts un iniciatīva, bet pie kārtības funkciju secinājuma — pārdomāšana. Tās visas ir īpašības, kas fizikālai entitātei absolūti trūkst. No tā izriet, ka redzēšanas spēja, iniciatīva un pārdomāšana kā garīgie faktori, kā gars, nav stādāmi pasaules tapšanas un dzīvo norišu beigās, bet gan pašā sākumā. Fizikālai entitātei nav nekāda spontāna enerģija, tā piemīt vienīgi garam un iz-

teicas iniciatīvā. Tā tad sākumā nestāv vis anorganiskais, bet garīgais, garīgais pirmspraigums, pirminiciatīva. Ja patiesi vēl ir tādi ultrā anorganiski, kuŗi dzīvību secina no fiziskā, tad ar to viņi pierāda, ka pasaules tapšanas pamata jautājumos tie ir zaudējuši loģiskas domāšanas pavedienu.

Bet ja nu pretējā puse apgalvo, ka neesot nekāda pāreja no gara uz vielu, tad līdz ar to pasaules tapšanu viņi vispārīgi noliedz.

Ja mēs tikko pārlicinājāties, ka fizikālais (pasaules ēteris) nesatur sevī nekādu spontānu enerģiju, kā tā saucamā fizikālā enerģija, kuŗa bez šaubām ir tikai sekundāra enerģija novadīta no primārās, no garīgās enerģijas, un, ja mēs palūkojamies tālāk un redzam, ka dzīve ir mērķtiecīga, no garīgās iniciatīvas noteikta norise, bet kaut kas rasties, kaut kas realizēties var tikai tad, ja vajadzīgie potenciāli, t. i. realizācijai vajadzīgais materiāls ir bijis jau pie rokas pirms realizācijas izvešanas, tad esam spiesti nākt pie slēdziena, ka pastāv pāreja no primārās enerģijas uz sekundāro, t. i. no gara uz vielu, pastāv tieši un nepārtraukti, jo citādi vispār neeksistētu nekāda dzīvība un neeksistētum arī mēs paši. Bet anorganiski un analitiski tūlīn prasa atbildi uz jautājumu „kā“ šī pāreja ir pierādāma. Sintētiski uz to var atbildēt ar mierīgu apziņu, ka šis „kā“ ir iekļaujams fizikālo pētniecības līdzekļu kategorijā. Bet gars nav fizika; tāpēc ir jāmeklē un jāatrod citi pazīšanas līdzekļi ārpus anorganiskā.

Ka par šo jautājumu zinātnieki un pētnieki, kuŗiem tak vajadzēja būt lietpratējiem, vispār vēl ir dažādās domās un pie tam pat vēl viens otru uz viskrasāko apkaŗo, tā ir bēdīga laika parādība; bēdīga galvenā kārtā tādēļ, ka gandrīz visur ir iespiedies suģestējošais iespaids, ka ceļš uz patiesību un atzīšanu vedot vienīgi caur analitisko pētnieka ceļu. Bet to, ka pat visdziļākā analitiskā vāga,

bez tālredzīgas sintetiskās pētnieka domāšanas, zinātniskās atziņas vienmēr ir novedusi un vēl šodien noved pie vismaldīgākiem slēdzieniem, to, kā liekas, tikai pēdējā laikā pamazām sāk skaidrāki atzīt.

Augšā izsacītā ilustrēšanai pievedīsim dažus apsvērumus. Atcerēsimies, ka dabas filozofija, kuŗa Kanta, Fichtes, Šellinga un Hegela laikā sasniedza augstu attīstību, sasniedza savu ziedu laiku, iestājoties revolūcijai, pēkšņi sabruka. 1848. gada revolūcija, pēc būtības ņemot, bija sacelšanās pret garu, jo dabas filozofijā gars ieņēma valdošu stāvokli. Uztājās tautas runātāji, ļaužu musinātāji, kuŗi sludināja viskailāko materiālismu un guva ļoti lielu piekrišanu. Notika tas, kas notiek pie katra apvērsuma. No vienas galējības iekrita otrā. Arī dabas filozofija no Kanta līdz Hegelim zināmā mērā bija ekstrēmiska tai ziņā, ka tā bija vienusīga un vienusīgai tai bija jābūt, jo toreiz, acīmredzot, tai vēl nebija atklāts tas, ka cilvēkā ir savienotas trīs pēc savas būtības dažādas esamības, kuŗas tikai savās savstarpējās attiecībās, savās korelatīvi saistītās funkcijās kopīgi sastāda cilvēku kā veselu nedalāmu vienību. Atzīt cilvēkā šo nedalāmo vienību jau ir dzīvības pētīšanas mērķis. Ja mēs esam spējīgi satvert šo apvienotību cilvēkā, tad līdz ar to mēs iegūstam arī pamatotu izpratni par cilvēces apvienotību, par dzīvības apvienotību vispāri. Dabas filozofija, ja tā patiešām grib būt dzīvības dabas un jo sevišķi cilvēka dzīvības filozofija, tad tai *nolens volens* jāņem vērā (tas katram jāsaprot) visās trīs cilvēka esamības, jo cilvēka redzamās un neredzamās izpausmes ir sasniegušas iespējami vislielāko diferencēšanu, t. i. sasniegušas savu realizāciju. Ja nu dabas filozofija no Kanta līdz Hegelim galveno vērību bija piegriezusi garīgai cilvēka struktūrai, tad tā tāpat bija vienusīga un šinī savā vienusībā viņas mācība bija ekstrēma. Bet ekstrēms un nepareizs nav viens un

tas pats jēdziens. Arī vienpusīgais var būt ļoti pareizs un patiesš un tomēr kopējās sakarības atzīšanai ir nepilnīgs.

Tā kā nu izpratne par to, kas ir gars un ko tas nozīmē cilvēkam, daudziem bija grūti pārvarama problēma — kaut kas neredzams — miglains, kuŗā iedziļināties prasīja ārkārtīgas pūles un tāpēc tiem, kas mierīgi gribēja baudīt savu dzīvi, bija kaut kas traucējošs un neērts — tad sekoja spēcīgs lūzums, kas toreizējo pasaules uzskatu pagriezta pretējā galējībā. Sāka meklēt pēc eksaktām metodēm, pateicoties kuŗu lielākai noteiktībai, rastos arī lielākas izredzes dzīvību, viņas uzdevumu un jēgu darīt prātam pieejamāku. Novērsās no garīgā un piegriezās vielai, materijai. Pie vielas varēja pielietot eksaktās metodes, varēja aptaustīt, redzēt, nosvērt un izmērīt. Ticēja, ka ar šīm metodēm varēs sekmīgāki atklāt dzīvības noslēpumu. Tie, kas tam ticēja, acimredzot, nenojauta, ka aiz šīs ticības bija paslēpusies zināma ideja, paslēpies tas, no kā toreizējiem jaunstrāvniekiem vajadzēja turēties zināmā attālumā, proti: gars, jo katra ideja ir dzimusi no gara. Bet viņu ticībā un viņu idejā, pateicoties lielajai galējībai slēpjas liela vienpusība un maldība. Šis ekstrēmais domāšanas veids stipri izplatījās arī zinātnes laukā, sevišķi dabas zinātnē. Visās nozarēs meklēja pēc eksaktām pētniecības metodēm un tā kā eksakto metodu pētniecības lauks galvenā kārtā ir ķīmiski fizikālais, tad arī ārstniecībā galveno vērību piegriezta ķīmiski fizikālajam, jo arī medicīnu vajadzēja pacelt līdz eksaktai dabas zinātnei. Viela, no kā cilvēks sastāv, t. i. ķīmiskā cilvēka esamība tapa par galveno pētīšanas objektu. No tā laika nepārtraukti strādā pie tā, lai dzīvības noslēpumu izlobītu no vielu maiņas, no maiņas, kas sastāda cilvēka ķīmisko esamību.

Vielu maiņa ir uztura funkcija, un pie tam vēl viņas galvenā funkcija. Ķermeņa apgādāšana ar uzturu ir ie-

spējama vienīgi caur barības uzņemšanu, un cilvēka veselība lielā mērā ir atkarīga no barības labuma un sastāva. Tomēr, cik liela nozīme uzturam arī nebūtu cilvēka dzīvības uzturēšanā, barība nav pirmavots, lai gan ķīmiskā cilvēka esamības pētīšanā bija nogājuši pat tik tālu, ka sāka apgalvot, ka vielu maiņa atklāj mums pāreju no ķīmiskā uz dzīvo.

Ja mēs nostājamies uz šī ekstrēmi ķīmiskā viedokļa, tad redzam sekojošo: cilvēkā ķīmiskā esamība nav reprezentēta tikai statistiski — kaulu sistēmā vien. Pie ķīmiskās esamības pieder arī kompakti mīkstaiss (ķermeņa miesas daļas) un šķidrās (asinis un limfas). Vienīgi šī kopība sastāda ķīmisko esamību. Un tā kā šo kopību, kā arī viņas atsevišķās daļas var redzēt, aptaustīt, izmērīt un nosvērt, tad ķīmiskā cilvēka esamība visumā ir pieejama eksaktai dabas zinātniskai pētniecības metodei. Paliksim tā tad pie šīs metodes un paturēsim prātā, ka eksaktā pētīšana pie izpētāmām norisēm prasa atbildi uz jautājumiem „kā“ un „caur ko“.

Pie barības uzņemšanas kompakti mīkstā-šķidrā ķīmiskā putra no zarnu kanāļa nonāk ķermeņa limfu un asinsvadu kanāļu sistēmā. Kā un caur ko barība izkļūst cauri zarnu sienai un kas notiek ar barības šķidrumu aknās, pie tā mēs tuvāki neapstāsimies. Minētās ķīmiski fizikālās norises šajos abos organos ir centusies mums noskaidrot mācība par vielu maiņu. Mūsu tuvākam mērķim ir svarīgi vienīgi jautājums, kurā vietā īsti pie vielu maiņas varētu sākt domāt, ka ķīmiskais, kam pēc šīs mācības ir daļa pie dzīvā, bet kas pats vēl nav dzīvais, izdara šo pāreju uz dzīvo, t. i. kurā vietā tas demonstrētu vielas pāriešanu garā, jo dzīvība ir saistīta ar garu, respektīvi caur garu mērķtiecīgi noteikta.

Pēc ķīmiskās pārstrādāšanas zarnās un aknās sagatavotais barības šķidrums ieplūst asinīs un sirdī, no kurienes tas tiek izsūtīts uz visām ķermeņa organu pro-

vincēm un katrā organa šūniņā viņu specifisku darbu izpildīšanai. Pēdējais norisinās no manis atklātā un aprakstītā un par veģetatīvu darbības lauku apzīmētā audu daļā, kas atrodas starp katru šūniņu un tai piegulošo kapilāru un kas dod šūniņai iespēju izpildīt tās dzīvās funkcijas. Šajā mikroskopiski mazajā veģetatīvajā darbības laukā barības šķidrums cirkulē caur trijām kanālu sistēmām, un proti: caur kapilāriem, caur mesenhima limfu spraugām un caur ikvienu organa šūniņas spraugu. Katrai šūniņai, kuņai ir šūniņas kodols, ir relatīvi liela autonomija. Barības šķidrumam, asinsserumam un limfai ir samērā niecīga autonomija, tāpēc ka šķidrumā atrodas arī šūniņas, kuņām ir kodols, t. i. balto asinsķermenīšu šūniņas. Pilnīgi šķidrajam asins substratam un sarkanajiem asinsķermenīšiem nav nekāda autonomija, jo lielākā daļa no tiem ir bez kodola. Asinsšķidrumam vispārējā cirkulācijā ir vairāk pasīva loma. Pēc patikšanas to var novadīt vai nu lielākos vai mazākos daudzumos dažādās ķermeņa daļās. Organu šūniņas tad nu ir tās, kuņas izved dzīvo darbu. Viņās ieplūst kā barības materiāls ne tie asins elementi, kuņiem ir kodols, nedz arī sarkanie asinsķermenīši, bet vienīgi tās šķidrās ķīmiskās sastāvdaļas, kuņām nav nekāda autonomija.

Šinī, no manis par veģetatīvo darbības lauku apzīmētā vietā, kas ir mikroskopiska lieluma un atrodas pie katras šūniņas, notiek — kā to agrāk ticēja un vēl tagad daudzkārt tic — pāreja no ķīmiskā uz dzīvo, no vielas uz garu, jo šūniņa ir tā, kuņa izved mērķtiecīgu, kārtības likumiem padotu dzīvu darbu, produktīvu pašuzturēšanas un jaundzimšanas darbu. Bet produktīvu, ar kārtības likumiem saskaņotu mērķtiecīgu pašuzturēšanas darbu taču nevar veikt nekāda ķīmija, jo ķīmiskais pats par sevi ir akls un nepazīst nekādus mērķus. Mērķis, kārtība un pašuzturēšana ir atribūti, kuņi piemīt vienīgi garīgai enerģijai. Tā tad autonomas šūniņas darbība ir atkarīga no

gara, respektīvi, tā ir saistīta ar garīgo, turpretī ap viņu esošais šķidrums, kuram nav nekāda autonomija un kas ir tīri ķīmiski materiāls, pats par sevi nevar būt garīgs. Šūniņā valda gars; bet, ja ap šūniņu esošā šķidrumā tas iztrūkst un šis ķīmiskais šķidrums ieplūst tieši šūniņā, caur ko pēdējai dod iespēju attīstīt dzīvu darbību, tad esam spiesti pieņemt postulātu, ka no šī ķīmiskā, kas ir šķidrumā tieši ir radies šūniņas garīgais faktors.

Nemaz pie tā nevajaga purināt galvu. Tas ir ļoti izplatīts uzskats, ka tas tā esot, kā tikko teicu. Kur meklējama loģiskās domāšanas kļūda un tāpēc nomaldīšanās, to apgaismos tālākie secinājumi.

Atstāsim pagaidām tīri ķīmisko cilvēkā un piegriezīsim visu uzmanību šūniņai. Šūniņa, bez šaubām, sastāv no ķīmiskā, bet te tā ir sakopota vienā organismā ar mērķtiecīgu darbību. Ja kompaktais, mīkstais un šķidrāis cilvēkā savā kopībā *in crudo* ir ķīmiskās esamības reprezentanti, tad šūniņa, neskatoties uz viņas ķīmiskām sastāvdaļām, jau ir zooloģiskās esamības reprezentante. Pie tā mēs konstatējam, ka starp audu šķidrumu un šūniņu acīmredzot pastāv tieša saistība, bet mēs arī pārlicinājāmies, ka šūniņa, kā atsevišķs patstāvīgs orgāns, *r. e. r. o. d. a. s.* no ķīmiskā. Neaizmirsīsim izteicienu: „*Omnis cellula e cellula.*“ Ķīmiskā esamība nav zooloģiskās esamības izcelšanās avots. Abas esamības viena ar otru ir saistītas korelatīvi, bet ne cēloniski. To atzīmēsim par pirmo aksiomu. Dzīvības izcelšanās procesā ķīmiskais nav zooloģiskā priekštecis, bet šīs abas esamības, kā to tālāk redzēsīm, ir kā diferenciālu *blakus līnijas*, kas nāk no viena integrāla.

Priekšteču problēma

Šeit visā īsumā jāpakavējas pie iedzimtības mācības, respektīvi īsos vilcienos jāskatās ģeneoloģiskais, pie kam visu uzmanību pievērsīsim vienīgi tam, ko sauc par „cilts sarakstu“. Cilvēku cilts saraksts iet atpakaļ pāri cilvēkveidīgiem pērtiķiem un sniedzas līdz pērtiķu ciltij vispārīgi. Kā tas pirms tam ir noticis, to, saprotams, nav iespējams precīzāk noteikt, bet galu galā pētnieki nonākuši pie loģiska postulāta, ka viss dzīvais, nevien zooloģiskais, bet arī visa stādu valsts, esot cēlusies no tā sauktās pirmšūniņas.

Mēģinot visu šo problēmu aplūkot no ārstnieciski sintētiskā viedokļa un ne vien aplūkot, bet arī vispusīgi un intensīvi apgaismot, nonākam pie sekojoša ieskata: viss caur nepārtrauktu dzīvības procesu realizētais ir milzīgas diferencēšanas gaitas rezultāts. Visu, ko mēs dzīvē redzam un jūtam, viss ar ko mēs dzīvē sastopamies, ir diferenciāļi, pie kuŗiem kā korelāts, kā pamatkorrelāts pieder integrāls, jo bez integrāla vispār nevar būt nekādi diferenciāļi. Uz taisnes pretējā virzienā no diferenciāļa, mēs ceram kaut kur uzduŗties uz integrāla. Mēs to meklējam un pa lielākai daļai neatrodam, tāpēc ka netiekam skaidrībā par to, kuŗā vietā uz šīs pretējās taisnes īstais integrāls ir noenkurojies. Daudzos gadījumos mēs domājam, ka esam atraduši integrālu, bet drīz vien esam spiesti pārliecināties, ka tas nav patiesais, īstais, pirmintegrāls, bet kaut kas ko varētu apzīmēt par pseudointegrālu, tāpēc, ka tas ir no kaut kā atvasināts,

resp. ir sekundārais integrāls un tādēļ pēc savas būtības *de facto* ir tikai diferenciāls.

Teic, ka tiešais cilvēka priekštecis esot cilvēkveidīgais pērtiķis. Tomēr vēl līdz šim nevienam nav izdevies pierādīt, ka tas patiešām tā ir. Bet vispār pieņemta ir aksioma, ka visa dzīvība esot radusies no „pirmšūniņas“. Geoloģijā sen pieņemta patiesība ir tā, ka bijuši miljoniem gadu garī laika periodi, kur uz mūsu planētas dzīvība vispār vēl nevarēja eksistēt. Pamazām sāka attīstīties fizikālķīmiski termiskas norises, kas virzījās pretim tam laika periodam, ko apzīmē par „dzīvības radošo laikmetu“. Tā tad milzīgi garos laikmeta sprīžos radās noteikumi, kas pamazām deva konkrētus pamatus tam, ka zemes virsū varēja sākties dzīvība.

Ja nu dzīvība ir ņēmusi savu sākumu no pirmšūniņas, tad tūlīt rodas jautājums: vai toreiz radās tikai viena pirmšūniņa, jeb vai noteikumi bija tādi, ka pirmšūniņas varēja rasties uz zemes lodes vairākās vietās? Ir tak grūti pieņemams, ka uz zemes virsus tikai vienā vienīgā mikroskopiski mazā vietņā fizikālķīmiski termiskie apstākļi būtu izveidojušies tā, ka tikai tajā vietņā rastos priekšnoteikumi dzīvības tapšanai. Varbūtība nepārprotami runā par to, ka līdzīgiem fizikālķīmiski termiskiem stāvokļiem uz zemes virsus vajadzēja rasties nepārredzami daudzās vietās. Skaidrs, ka arī toreiz ģeoloģiskie un atmosferiskie apstākļi daudzās vietās vienos un tais pašos platuma grados uzrādīja dažādības. Bet dzīvība būs varējusi sākties vienīgi tur, kur šīs dažādības neuzrādīja sevišķi lielas galējības, jo mēs zinām, ka šūniņa, kā to mēdz sacīt, līdz zināmai pakāpei uzrāda apkārtējās vides apstākļu adopcijas spējas.

Pirmšūniņas, ikkatra savā visumā, loģiski secinot, ir ķīmiskas un zooloģiskas esamības pirmsavienojums. Anorganiski ir tanīs domās, ka ķīmiskais radies no ūdeņraža atoma. Tā nu iznāk, ka šis ūdeņraža atoms, kā ķī-

misks pirmelements ir, tā sakot, visu ķīmisku elementu, tā tad arī visu ķīmisku savienojumu priekštecis.

Iedzimtības mācībā pastāvīgi iet runa par cilvēka dzīvnieciskiem senčiem. Kopējā izcelšanās problēma tomēr pierāda, ka, sintetiski secinot, tā nav konsekventi līdz galam izdomāta ciltsproblēma. Cilvēkā skaidri var izšķirt trīs esamības: vienu ķīmiski minerālisku, otru zooloģisku un trešo garīgo esamību. Katrs nopietns domātājs nevarēs citādi, kā sacīto akceptēt. Tikai ir jābūt skaidrībā par to, kas principiāli zem katras no šīm trīs esamībām ir jāsaprot.

Par ķīmiski minerālisko esamību jau bija runa. Tā ir cilvēka kompakti mikstā šķidrā daļa, redzamā un satveramā, nosveramā un izmērāmā. Tā kā ķīmiski fizikālais ir akls un tam *sua sponte* nav nekāda enerģija, nav pašam sava iniciatīva, tad tas arī nespēj pats no sevis nedz virzīt apstākļus, nedz izvest kārtības likumiem padotu darbu, tas nespēj cilvēkam dot nedz šūniņu, nedz organu, nedz kopēju ķermeņa veidu. Cilvēka ķīmiski fizikālajā atrodas enerģija, dažreiz mazākos, dažreiz neizmērojamos daudzumos. Bet šī enerģija, kā es to savā grāmatā „Das Urphänomen des Lebens“ plašāki esmu apskatījis, ir novadīta enerģija, ir sekundāra enerģija, kas pieslēgta primārai enerģijai, pirmenerģijai, kuŗa, pateicoties tam, ka tai ir pašai sava iniciatīva *sua sponte* sekundāro enerģiju var izlietot kā materiālu cilvēka ķermeņa uzbūvei.

Pirmšūniņā jau ir kaut kas, kuŗā izpaužas zooloģiskais (respektīvi botaniskais). Ar to ir sacīts, ka dzīvībai patiešām vajadzēja sākties pirmšūniņā. Pirmšūniņa ir pirmzooloģiskums. Šajā pirmzooloģiskā dzīvē ir jau konstatējama zināma autonomija un tas ir tāpēc, ka pirmšūniņā sekundārā enerģija, kuŗa ir bez iebkādas iniciatīvas, sadarbojas ar iniciatīvu apdāvinātu enerģiju. Tā tad ar materiālu, no kuŗa varēja tikt izbūvēta pirmšūniņa,

ir nācis sakarā kārtību un virzienu dodošs faktors, t. i. ar iniciatīvu apveltīta un tāpēc garīga enerģija, kuŗa pirmšūniņai ir devusi zināmu autonomiju, un kuŗas atribūti izrādījās par pašuzturēšanas (barošanas) un vairošanas (pēcnācēju radīšanas) potencēm.

Ķīmiskajam trūkst barošanas un pēcnācēju radīšanas atribūti, tāpēc tas, kā enerģija bez savas pašas iniciatīvas, spēlē pasīvu lomu. Neskatoties uz to, tas tomēr tiek piesaistīts pašuzturēšanas un sugas turpināšanas funkciju izpildīšanā no ar iniciatīvu apveltītas enerģijas, kuŗa, saprotams, var būt tikai garīga enerģija. Pēdējā ir tā, kas aklajam enerģijas materiālam palīdz tikt pie zināmas autonomijas un pirmzooloģiskā kārtā noteiktā virzienā pašuzturēšanas un sugas vairošanas faktorus. Visa zooloģiskā pamatraksturojums ir tieksmes: vairot sugu un sevi uzturēt. Šīs abas tieksmes ir visa zooloģiskā pirmdziņas un reizē arī neapzinīgas dziņas. Pirmšūniņai vēl nav paša „es“, nav paša gribas. Kaut kas ir pirmšūniņā, kas to spiež izpildīt pašuzturēšanas un sugas vairošanas funkcijas. Šis, ne no gribas akta, ne no intelekta funkcijas noteiktais bezpersonīgais „pats“ ir zooloģiskās esamības izpausme, kas pakāpeniski sniedzas līdz cilvēkam.

Kā jau minēts, cilvēkā mēs atšķiram trīs esamības: ķīmisko, zooloģisko un garīgo. Ar to tomēr nav teikts, ka garīgais pie zooloģiskā nepieder; garīgajam ir attiecības pat ar ķīmisko. Bet katrā no šīm esamībām garīgajam ir gluži citāds raksturs un citāda valence, un taisni pēdējai šais abās esamībās ir izšķiroša nozīme.

Ķīmiski minerāliskais, tā kā tam nav pašam sava iniciatīva, nesatur nedz pozitīvu, nedz negatīvu valenci. Kā vērtības faktors tas ir pilnīgi neitrāls. Vienīgi, ja tas nāk sakarā ar dzīvo, skatoties pēc apstākļiem, tas iegūst vai nu pozitīvas vai negatīvas vērtības nokrāsu. Un tas, ka ķīmiski minerāliskais, neskatoties uz savu pirmatnēji vērtības ziņā neitrālo raksturu, nākot sakarā

ar dzīvām norisēm, t. i. dzīvību vispārīgi, var iegūt vērtību un arī iegūst, ir pierādījums tam, ka pie cilvēka dzīvības, kā arī pie dzīvības vispārīgi, kuŗa taču ir atkarīga no garīgā, kā materiāls var tikt izlietots vienīgi kaut kas tāds, kas ļaujas veidoties tādā kārtā, ka lai tajā varētu iespiesties garīgais, t. i. kas kārtības un virzienu faktoriem, kuŗi pēc savas būtības ir garīgi, neradītu nekādus šķēršļus, bet gan sagatavotu apstākļus viņu uzņemšanai. Kas nevar tikt apgarots, nevar arī tikt izlietots dzīvā radīšanai, kas pēc savas būtības ir nepārtraukta, grandioza korelācijas dinamika starp personālo „es“ un bezpersonālo „pats“.

Katrs akmentiņš, katrs smilšu grauds, kuŗu es aplūkoju, pārlicina mani, ka minerāliskais, tāpat kā organiskais, ir caurstrāvots no gara, tikai katrs savādākā kārtā. Katrs smilšu graudiņš pēc savas struktūras līdzinās kristaliniem un tādēļ ir padots virziena un kārtības faktoriem. Tā sauktais amorfa ķīmiskajā ir padots nevis kristalinu, bet atomu likumiem, tā tad arī padots kārtības faktoriem. Kā kristalinveidīgā, tāpat arī amorfā ir garam padotas valences, tādēļ un tikai tādēļ abas ir lietojamas un nepieciešamas realizācijai, resp. dzīvības esamībām. Viņu abu valence ir neitrāla, bet saskaroties ar korelācijas dinamiku starp zooloģisko bezpersonālo „pats“ un garīgo personālo „es“, tās iegūst milzīgi lielu vērtības valenču dažādību.

Tā tad ne vien zooloģiskā darbojas garīgais; arī minerāliskais, anorganiskais top caurstrāvots no gara.

Pie šīs dabas filozofijas, šīs dziļi pamatotās ģeoloģijas, kuŗu mēģināja nostiprināt ar visintensīvāko domāšanu, nonāca pagājušā gada simteņa sākumā, pateicoties F i c h t e s, Š e l i n g a un H e g e l a garīgajiem darbiem. Bet 19. gada simteņa pirmās puses vēsture stāsta mums starp citu, ka ar revolūcijas viļņu ielaušanos, kuŗi 1848. g. Viduseiropā sasniedza savu augstāko pakāpi, šo lieliski

iesākto, bet, protams, ne līdz galam novesto dabas filozofiju izmeta uz gruvešiem. Un, ja mēs tagad, vajadzīgā vēsturiskā attālumā novērtējam toreizējo garīgo situāciju, mums ir jākonstatē, ka no šīs gruvešu kaudzes mums rēgojas pretī zooloģiskās cilvēka esamības nīrgājošā seja.

Zooloģiskais cilvēks var „atņirgt zobus“, ķīmiskais to nevar. Zooloģiskās esamības spēja „atņirgt zobus“ pamatojas uz to, ka tā atrodas zināmā aktīvā korelatīvā attiecībā ar intelektu. Tas nozīmē, ka zooloģiskais stāv sakarā ar garu, bet pats, būdams garīgi bezpersonāls un pretpols personālajam „es“ polam, t. i. ar intelektu apveltītajam polam, neskatoties uz savu trūcīgo intelektu, tomēr var uzturēt un arī uztur interpolāro spraiguma dinamiku ar savu pretpolu un tam to ir jāuztur tik ilgi, kamēr ilgst dzīvības realizācija. Ķīmiskā esamība nav spējīga „atņirgt zobus“ tādēļ, ka lai gan tā ir apgarota, tā tomēr nav spējīga stāties nekādos aktīvos sakaros ar intelektu, jo ķīmiskajam trūkst iniciatīva. Cilvēks, turpretim, ar savu garīgo, ar maksimālintelektu pildīto esamību var neatkarīgi no zooloģiskā, kas spēj vienīgi „atņirgt zobus“, arī smieties. Tā kā cilvēkā trīs esamības ir savienotas vienā vienībā, tad, pamatojoties uz sacītā, nonākam pie slēdziena, ka cilvēks, kā apvienota garīgā un zooloģiskā esamība spēj ne vien atņirgt zobus, bet arī smieties. Turpretim kā ķīmiskā esamība viņš ir mēsuma reprezentants.

Un tagad atpakaļ pie „priekšteču“ problēmas!

Visā kosmosā mēs izšķīram četras valstis, kuŗu tapšanas un izcelšanās vietu mēs meklējam. Šīs valstis sauças: anorganiskā, botaniskā, zooloģiskā un antropiskā. Visām viņām ir viens kopējs garīgs komponents, t. i. visas viņas spraiguma kārtībā ir saistītas savā starpā, ir saistītas ar iniciatīvu apgarotu enerģiju. Bet katrai no šīm valstīm bez tam vēl ir savs šaurāks dar-

bības lauks, savs potenciālu slānis, no kurienes vienīgi var rasties potenciālu realizācija, diferencēšana un visdažādākā sadalīšana.

Anorganiķi ūdeņraža atomā atrod ķīmisko pirmsākumu, no kuŗas rodoties visa ķīmiskā diferencēšana. Tā tad iznāk, ka ūdeņraža atoms ir anorganiskās esamības priekštecis. Saskaņā ar šo mācību no vienkāršākā rodas komplicētākais, no nabadzīgākā ar saturu bagātākais. Paliksim pagaidām pie šī pieņēmuma!

Botaniskajā pirmsaknī meklē augu pirmšūniņā. Bet te tūlīn rodas grūtības. Arī zooloģiskā izcelšanās pamatus mēģina atrast pirmšūniņā. Tikai līdz šim vēl nav izdevies noskaidrot, kuŗai no šīm prīmitīvākām šūniņām ir tīrs augu un kuŗai tīrs zooloģisks raksturs. Šai atšķirības iespējamībai būtu piešķirama noteicošā, principiālā nozīme. Vai patiesi varētu pielaist, ka no augu pirmšūniņas pamazām būtu attīstījusies zooloģiskā un no zooloģiskās pirmšūniņas varētu rasties botaniskā diferencēšana? Mēs tak zinām, ka augu valstī pamatvielu maiņa ir pavisam citādāka — zināmā mērā pat pretēja — nekā vielu maiņa zooloģiskā valstī.

Ja augu valstij un dzīvnieku valstij būtu viena un tā pati pirmsakne, tad visās pirmšūniņās, respektīvi visās prīmitīvās šūniņās vajadzēja būt vienam un tam pašam ķīmiskam sastāvam. Tik te nu paliek nenoskaidrots, kā tas varēja notikt, ka tālākā attīstībā radās divi viens otram pretēji vielu maiņas veidi. Tā piem., ozola vielu maiņai, tā augšanas likumiem un formai, pat ne aptuveni, nav nekā kopēja ar uz ozola dzīvojošā pērtiķa vielu maiņu, augšanas likumiem un formu.

Vai nebūtu daudz ticamāki, ja pieņemtu, ka botaniskajam un tāpat arī zooloģiskajam katram par sevi ir sava pirmšūniņa, un ka katra no šīm pirmšūniņām *eo ipso* nav radusies nejauši, bet ir jau preeksistējoša potenciālu slāņa realizācijas un diferencēšanas produkts, un

ka šajā potenciālu slānī jāmeklē viņu kopējā sakne. Pierādīt te nu neko nevar, to fizikālkīmiski verificēt nav iespējams. Bet šo problēmu, kas ir daudz svarīgāki, var intensīvi apgaismot un tās attiecību un kopsakarību varbūtībā ienest vairāk skaidrības tiem, kas prot skatīties no garīgā viedokļa.

Tagad mums ir jāatgriežas pie tā, uz kā es mēģināja dibināt „dzīvības pirmfenomenu“. No maniem secinājumiem bija redzams, ka kopējā dzīvā norisē ir izšķiramas trīs pakāpes, kas slāņveidīgi ir saistītas viena ar otru. Tā sauktā „pasaule“, dzīvā pasaules kustība, un cilvēka dzīve pasaulē, uzskatāmas par reālo slāni, jo tas ir pasaulē jau realizētais, redzamais un taustāmais. Bet kaut ko realizēt var vienīgi tādā gadījumā, ja ir šai realizācijai vajadzīgās potences, vajadzīgās spējas. Tādēļ nav ko šaubīties, ka pirms reālā slāņa vajadzēja būt potenciālajam slānim. Tā kā potences un spējas nevarēja *eo ipso* eksistēt, tad ir skaidrs, ka arī šīs potences no savas puses ir nākušas no kāda jau pirms abiem priekšējiem esoša slāņa. Šo slāni es nosaucu par prepotenciālo slāni, jo tas ir visu norišu pirmavots. Šo pirmavotu nevar pierādīt vai verificēt, bet to vajaga un to var izprast loģiski, ņemot palīgā iekšējo pārdzīvojumu atslēgu. Potenciālo slāni turpretim var pierādīt konkrēti, kā jau es to ilustrēju savā grāmatā „Das Weltbild des Arztes“. Reālo slāni, t. i. dzīvā un dzīvības realizāciju, protams, nevajaga pierādīt, tas katram ir skaidri redzams.

Grāmatā „Das Weltbild des Arztes“ es definēju, ka dzīvā norise ir produktīva norise. Dzīvība ir nepārtraukts produktīvs un pie tam vēl pašuzturēšanas darbs. Ar konkrētu piemēru es ilustrēju to, kā veidojas produktīvs darbs, t. i. no kādiem dinamiskiem komponentiem tas sastādās. Tā kā dzīvība, bez šaubām, ir produktīvs darbs, tad arī ir skaidrs, ka kopējo dzīvības gai-

tu tikai tad var saprast, ja ir saprotama produktīvā darba norise vispār. Es raksturoju, ka produktīvs darbs var rasties vienīgi tur, kur simultāni spraiguma stāvoklī sastopas antagonistiski un sinerģētiski poli ar loģiski jau preeksistējošiem dinamiskiem mērķtiecīgiem virziena faktoriem. Šī dinamika ir trīs slāņīga: pirmslānis, prepotenciāls dod ierosinājumu mērķtiecīgai darbībai, dod iniciatīvu. Nākošā slāni, pateicoties iniciatīvai, jau rodas polu spraiguma dinamikas variācijas, un proti: multidimensionālie un multipolārie antagonistiskie spraigumi. Tas ir it kā potenciālu chaosa slānis, no kura pārejot uz trešo slāni, pateicoties polu spraiguma sinerģētiskai līdzdarbībai izveidojas makro un mikro pasaules. Tā ir produktīvā darba pazīme un tai pašā laikā arī paradigma dzīvo norišu dinamikai.

Omnis cellula e cellula! Šis izteiciens pārvalda visu bioloģiju. Ja mēs šūniņas rašanās taisnē ejam pretējā virzienā, mēs nonākam līdz pirmšūniņai. Tā kā visā bioloģijas mācībā vienas šūniņas rašanās no otras šūniņas ir pate par sevi saprotama lieta, tad mūsu līdzšinējā bioloģiskā izpratne negaidot atdužas pret barjēru, kurai tā netiek pāri. Šeit bioloģiskā mācība un tās vadmotīvs tiek novests *ad absurdum*. Ja pieņem aksiomu par pirmšūniņu, tad tā nekādā ziņā nav radusies no citām šūniņām.

Mūsu apcerējuma tālākai apgaismošanai var mums palīdzēt „Urphänomen des Lebens“ ilustrētā dinamika un tāpat arī norādīt uz tās principiālo nozīmi un vērtību.

To, ka šūniņas rodas no šūniņām, var novērot ik dienas. Tam nav vajadzīgi nekādi sevišķi pierādījumi. Bet šūniņas rašanās ir dzīvības process un kā tāds produktīva darba izpausme, kas ilustrēta „Pirmfenomena dinamikā“. Lai rastos šūniņas, tad virspirms ir jāvalda attiecīgai dinamikai. Šī dinamika izpaužas tādā kārtā,

ka „viela“, t. i. ķīmiskais materiāls pastāvīgi tiek kārtots un izveidots autonomā organizācijā. Bet ķīmija un fizika mūs māca, ka visa viela, viss ķīmiskais un visa materijs nav nekas vairāk kā tikai elektrodinamisku viļņu kondensācijas formas. Tā tad katrā šūniņā elektrodinamika pārvēršas dzīvā dinamikā. Elektrodinamika, t. i. fizikālā enerģija pati par sevi ir akla un tā nespēj savai darbībai dot virzienu. Katrā dzīvā šūniņā, turpretim, dzīvības norise izpaužas tādējādi, ka tajā valda kārtības un virzienu dodoši faktori. Kārtība un virziens savukārt var iedarboties vienīgi pateicoties iniciatīvai un iniciatīva atkal ir garīgās enerģijas izpausme, jo vienīgi garam piemīt iniciatīva. No tā izriet, ka mums nav jūturas pie niedrai līdzīgi šūpojošas patiesības, t. i. ka viena šūniņa izceļas no otras, bet mēs drīkstam uzstādīt aksiomu, ka dzīvas šūniņas tapšanas un uzturēšanās pamatā ir garīgās un elektrodinamiskās enerģijas polārā sprauguma dinamika, kas rada tai vajadzīgo potenciālo slāni. Pirmšūniņa neradās un nevarēja rasties no kādas citas šūniņas, tāpat kā cilvēka ķermeņa šūniņa neradās pati par sevi no savas mātes šūniņas. Lai šī šūniņa varētu rasties, pār visām lietām ir vajadzīgs elektrodinamiskais materiāls, no kura tālākā gaitā pirmfenomenālā dinamika, kas iedarbojas uz mātes šūniņu, veido un rada jaunas šūniņas. Dzīvu norišu darbības sākotnei tā tad *eo ipso* nav vajadzīga nekāda iepriekšēja šūniņa, bet gan jau preeksistējoša kontrpunktālā dinamika starp garīgo un elektrodinamisko enerģiju.

Pirmšūniņai nav nekāda iepriekšējā šūniņa, nekāda mātes šūniņa. Pirmšūniņas realizēšanai bija vajadzīgs potenciāls slānis. Šis potenciālais slānis bija un ir jau no paša sākuma garīgā un fizikālā enerģija savā dinamiskā kontrapunkcijā. Tur ir meklējams produktīvā darba, t. i. dzīvo norišu pirmavots un nevis kādā „pirm-

šūniņā“, kas pati par sevi nav nekas vairāk, kā potenciālslāņa realizācija, nekas vairāk, kā jau esošo dzīvo norišu diferencēšana. Ir pilnīgi loģiski, ka pirms realizētās pirmšūniņas ir bijis tās realizācijai vajadzīgais potenciālais slānis. Tā kā polārā spraugumā starp garīgo un elektrodinamisko enerģiju pirmā vieta pieder garīgajam polam, jo vienīgi garam ir iniciatīvas spēja, tad ir skaidrs, kā pirmcēlonis kārtības pilnai un noteikta virziena dodošas dzīvības attīstībai, kā makro-, tā arī mikrokosmā, meklējams vienīgi garīgā polā, kur tam ir savs dinamisks sēdeklis.

Ja nu gribētu teikt, ka no polārās dinamikas starp garīgo un elektrodinamisko enerģiju ir diferencējusies pirmšūniņa, tad tas neatbilstu īstenībai. Ievērojot to, ka pirmā vieta pieder ar iniciatīvu apdāvinātam garam, pirmšūniņa no garīgās un fizikālās enerģijas nevarēja *sua sponte* attīstīties jeb diferencēties, bet tā ir izveidota caur garīgā pola un elektrodinamiskā pola sprauguma variantiem līdz organizācijai, līdz pilnīgai šūniņas organizācijai. Šūniņa nav pati diferencējusies, tā ir „organizēta“.

Ja nu šūniņu organizācija ir akts, ir garīgs akts un ar iniciatīvu apdāvinātais gars tāpēc var sprauguma vilņus kopā ar elektrodinamisko polu dažādi variēt: gan multidimensionāli, gan multipolāri konfrontējot elektrodinamiskos vilņus, un ja pie tam vēl ņem vērā, ka sakārtojamam materiālam kvantitatīvi un kvalitatīvi vajadzēja būt dažādam, tad ir skaidrs, ka atsevišķiem potenciālu slāņiem vēlākā dzīvā realizācijai vajaga būt ļoti nevienādiem un arī pēc savas valences izveidoties dažādi.

No tā izriet, ka niecīgs un nabadzīgs potenciālu slānis ir spējīgs organizēt vienīgi niecīgas un mazvērtīgas realizācijas formas. Visa mācība, ka no potenciālu nabadzības var rasties realizācijas bagātība, nav nekas

vairāk, kā nejēdzība. Te slēpjas Achila papēdis zināmai plaši izplatītai izcelšanās mācībai. No potenciālu slāņa vienai amebai varēja rasties tikai viena ameba un nekas vairāk, tāpēc, ka tur bija tikai vienai amebai vajadzīgie potenciāli. No vienas amebas potenciāliem tāpēc nevarēja rasties nekas, kas nelīdzinātos amebai. No tiem nevarēja rasties nedz medūza, nedz krupis, nedz kaķis, nedz pērtiķis, nemaz nerunājot par cilvēku.

Katrai dzīvnieku sugai ir savs īpatnējs, vienīgi viņai atbilstošs potenciālu slānis, jo citādi tās nevarētu tikt realizētas tādas, kādas tās *de facto* ir. Pērtiķa potenciāli ir pavisam citādāki nekā cilvēku potenciāli. Kopējai pērtiķu dzimtai kopš senseniem laikiem trūka un vēl arvienu trūkst tie potenciāli, kuri vajadzīgi cilvēka realizācijai. Tāpēc nekad nevarēja un nekad arī nav no kādas nebūt idiotiskas pērtiķu dzimtas realizētas tādas tik lielas personības, kā piem., Ģēte vai Kronvalds. Cilvēka potenciālais slānis tika organizēts jau pirms pirmšūniņas realizēšanas. Tas ir organizēts kontrpunktiski savienojot elektrodinamisko enerģiju ar garīgo, un proti: saskaņā ar pasaules ētera elektrodinamisko viļņu noteiktām koagulēšanas formām. Tā kā realizācijas produktos dzīvajā ir ļoti lielas ķīmiski fizikāldinamiskas dažādības, tad tas varēja būt iespējams tikai tai gadījumā, ja katras dzīvas esamības organizēšanai ir bijuši savi īpatnēji potenciāli. Un, ja māca, ka pērtiķis esot cilvēka sencis, tad aizmirst pamata patiesību. Katrs dzīvnieks ir diferenciāls no visiem kopējā integrāla. Mēs redzam, ka pirmšūniņa pati nevar būt integrāls, jo tā ir tikai diferenciāls no preeksistējoša potenciālu slāņa, kurā vienīgi ar loģisku domāšanu var atrast integrālu. Ja mēs aplūkojam ābeli visā tās sadalījumā, t. i. apskatām zarus, lapas un ābolus, tad mēs ievērojam, ka no viena un tā paša integrāla ir radušies dažādi diferenciāli. Nevienam nenāks prātā apgalvot,

ka ābols ir cēlies no lapas, vai otrādi. Viens diferenciāls nevar rasties no otra diferenciāla. Pērtiķis, kā jebkurš cits dzīvnieks, un tāpat arī cilvēks — visi ir diferencēšanas produkti, realizācijas no viena, visiem kopējā integrāla. Dzīvnieki, un vēl tālākā līnijā ņemot, augi nav mūsu priekšteči taisnā līnijā. Tie visi pieder pie blakus līnijām, tāpat kā arī anorganiskais, stingri ņemot, pieder pie vienas no mūsu blakus līnijām.

Katrā ziņā es instinktīvi izjūtu un bez tam vēl no ārstnieciski loģiskas pētnieka domāšanas zinu, ka es un mēs visi neesam cēlušies no pērtiķiem. Šī izcelšanās mācība, tāda, kāda tā šodien ir, izriet no nepareizām hipotēzēm. No atlikušo kaulu salīdzinājumiem nevar taisīt adekvātu slēdzienu attiecībā uz izcelšanās kopsakarību. Visi atrastie kaulu atlikumi ir atlikumi no diferenciāliem, kuri var būt viens otram ļoti līdzīgi, kā lapas vai skujas no divām dažādām koku vai krūmu sugām, un tomēr vēl līdz šim neesam izlauzušies cauri līdz apgalvojumam, ka ķiršu koks ir cēlies no ozola, ka viens ir otra priekštecis vai otrādi.

Kas ir dvēsele?

Līdzšinējie pētījumi un apsvērumi bija vajadzīgi tādēļ, ka tajos mēs atrodam tiešus un pārlicinošus balstus, kuri ir vajadzīgi, lai pietiekoši saprastu, ko lai zem vārda dvēsele sev priekšā stādāmieš. Es izgāju no apgalvojuma, ka cilvēkā, atšķirībā no dzīvnieka, skaidri var izšķirt trīs esamības: ķīmisko, zooloģisko un garīgo. Katra esamība, saskaņā ar „Urphänomen'ā“ izteikto mācību, pieder pie tā kopējā slāņa, kurā ir realizētas visas kopējās dzīvās norises un gaita un kas „Urphänomen'ā“ ir nosaukts par trešo slāni un pieder pie jau pašā iesākumā bijušā slāņa. Pirms realizētā slāņa, t. i. pirms reālā slāņa, loģiski vajaga būt kādam potenciālslānim, kuŗa eksistence ir evidentā, jo vienīgi tur var kaut kas realizēties, kur ir šai realizācijai vajadzīgie potenciāli. Bet tā kā dzīvām norisēm piemīt potences, gara dāvanas un mērķtiecīgas rīcības īpašības, tad tās nevar *eo ipso* pašas no sevis jau būt bijušas. Spējai izvest kārtības likumiem pakļautu mērķtiecīgu darbību, loģiski jāatrodas aiz potenciālā slāņa. Šis slānis ir pirmais slānis, ir mātes slānis visam esošam, ir prepotenciāls.

Tā kā mēs cilvēkā izšķiram trīs esamības, kas katra par sevi, saskaņā ar iepriekšējiem slēdzieniem reprezentē diferenciālus, t. i. diferencēšanas produktus, un kā viens diferenciāls nevar rasties tieši no otra diferenciāla, tad katrā ziņā, vajaga būt kādam ceļam, pa kuŗu katrs atsevišķs diferenciāls ir nācis no integrāla. Katram diferenciālam: ķīmiskam, zooloģiskam un garīgam, katrai no šīm iekšējām cilvēka esamībām vajaga būt savam cilts sarakstam.

Garīgā esamība, kā realizācijas produkts, izteicās intelektuāli garīgā kultūras darbā, kas izveidojas visdažādākās dimensijās. Bezpersonālais „pats“ ir tas, kas liek dzīvniekam meklēt uzturu, kas spiež zooloģisko uz sugas turpināšanu. Bet tā kā zooloģiskā esamība ir dzīva esamība un dzīvībai vienmēr un visur pamatā ir gars un apgarotība, tad arī zooloģiskā valda gars. Bet pa lielākai daļai tas ir bezpersonīgais „pats“ gars, kas stāv tālu no cilvēka garīgās esamības, no personālā „es gara“. Cilvēkā realizētai zooloģiskai esamībai ir sava loģiska potenciāla priekšpakāpe, zooloģiskās prasības un tieksmēs. Bet tā kā arī viņas seko noteiktiem kārtības un virziena faktoriem un šie faktori var būt vienīgi ierobežoti un noteikti no garīgās esamības, tad arī zooloģiskās esamības prepotenciāls ir attiecināms uz pirmgaru.

Bet arī cilvēka ķīmiskai esamībai ir savs cilts sakrusts. Redzamā, taustamā un sveramā potenciālslānis nav atvasināts no molekulas vai atoma, nedz arī no elektrona, bet tā sākotne meklējama daudz tālāk atpakaļ pasaules ēterī. Fiziķi vienbalsīgi saka, ka visas pasaules tapšanas sākotne ir multidimensionālos un multipolāros viļņos, ir pasaules ētera viļņu spraigumā un viļņu kustībās. Bet šis augšup un lejup viļņojošais pasaules ēteris taču var būt tikai chaoss, no kuŗa vienīgi vēlāk top kosmos. Tas ir sacīts fizikāli, konsekventi un pareizi. Turpretim tas, ko fiziķi apzīmē par pasaules tapšanas sākotni, ir un var būt uzskatāms tikai kā piederošs pie pasaules tapšanas potenciālslāņa. Tā kā pasaules ētera viļņi *sua sponte* nevarēja sākt kustēties, un elektrodinamiskā enerģija pati par sevi ir akla un tādēļ arī bez kādām kārtības un mērķtiecīgas rīcības īpašībām, tad loģiski, ka elektrodinamiskajam potenciālslānim ir jābūt apveltītam ar iniciatīvu, tā sākotnei ir jānāk

no garīgā prepotenciālu slāņa. Integrāls — arī ķīmiskās esamības priekštecis — ir pirmgars.

Tā tad, visu kopā saņemot, varam sacīt, ka visas trīs esamības cilvēkā savienojas vienā mezglā, gluži tāpat kā zari koka stumbrā. Viņu kopējais integrāls ir pirmgars. Cilvēce savā visumā un kopībā ir dzimusi no gara.

Kādā sfērā šajā transversāli konstruētā trīsoslānīgā un aksiāli virzītā trīsoslāņu veidīgā dzīvas parādības struktūrdinamikā lai nu meklējam to, ko saucam par dvēseli? Šī trīsoslānīgā un trīsoslāņu veidīgā, šī transversālā un aksiālā virzienā sakopotā struktūrdinamika reprezentē kauzālo un formālo sākotni, kas plašāki ir aplūkota manā grāmatā „Das Urphänomen des Lebens“. Cilvēka dzīvē mēs visur uzdušamies uz dvēselīgo. Ja nu realizētā dzīvē mēs visur uzdušamies uz dvēselīgo, tad dvēselei, kā inter- un intracilvēcīgu attiecību galvenai reprezentantei pašai vajaga būt nākušai no dzīvības potenciālu slāņa, jo vienīgi no turienes dvēseliskās izpausmes varēja tikt realizētas. Tā tad dvēsele ir meklējama cilvēka potenciālslānī. Loģiska domāšana prasa, ka dzīvo norišu tapšanai cilvēkā, vajaga eksistēt attiecīgam potenciālu slānim šīs tapšanas realizēšanai. Potenciālais slānis ir jau „esošā“ slānis, no kuŗa taču vienīgi var realizēties „tapšanas“ slānis. Vienīgi tur var kaut kas realizēties, kur preeksistē kāda nebūt „esamība“, kāds nebūt „es“. Cilvēka veselība un slimība ir tapšanas reprezentanti. Cilvēka veselība un slimība, kā tapšanas un nepārtraukti topošā reprezentanti ir savienoti ar cilvēka potenciālslāni, tāpat kā koka zari ar stumbru. Tā tad no šā potenciālu slāņa nāk arī slimība un veselība. Tādēļ katram ārstam visdziļākās pārdomās ir jālūko sev noskaidrot to, ko viņš īsti ir izdarījis attiecībā uz dzīvības pamatfenomenālo struktūras dinamiku — ja viņš slimniekam caur savu specifisko iejauk-

šanos patiesi ir palīdzējis. Ka jau teikts, cilvēkā atrodam trīs realizētas esamības: ķīmisko, zooloģisko un garīgo. Aksiāli virzītā priekšteču līnijā visi trīs slāņi nāk no prepotenciālā slāņa, reprezentētu pirmgarā. Pirmgars pats par sevi vēl nav redzamā dzīvība, lai gan tas ir pirmsākums dzīvības tapšanai. Bet arī potenciālais slānis ir neredzams, kaut gan pēc savas būtības tas tomēr ir ēvidents. Visi mūsu dziedniecības mēģinājumi pie slimniekiem, mūsu iejaukšanās, mūsu mēģinājumi iespaidot reakcijas, caurmērā ņemot, ir mēģinājumi ierosināt cilvēka trīskārtīgās esamības neredzamo potenciālslāni, t.i. ierosināt potenciālo spraigumu redzamā jaunradīšanas darbā, ierosināt realizācijai.

Bet, ja mēs šīs trīs esamības pārbaudām attiecībā uz viņu svarīgumu cilvēka dzīvībai, tad konstatējam, ka ķīmiskā esamība, lai gan pati par sevi realizētai dzīvības eksistencei nepieciešama, tomēr pati kā anorganisks elements, nav dzīva, lai gan tā top ievilkta dzīvībā. Cilvēka dzīvība ir kontrāpunktiski saistīta kopējā zooloģiskās un garīgās esamības neredzamā potenciālslānī.

Tā tad dvēsele mums jāmeklē un jāatrod cilvēka potenciālslānī. Dvēselei viņas visumā ir ļoti spēcīgs un varens saturs. Lai šo spēcīgo saturu ietvertu, ir vajadzīgs stiprs trauks, stiprs rāmis. Šis rāmis ir kopējais potenciālslānis, fizikāli simbolizēts kā multipolāra un multidimensionāla dinamika, kas ir struktūrizēta neredzamā un neredzamā arhitektonikā. Šīs arhitektonikas saturs, šajā dinamiskā struktūrā starp zooloģisko un garīgo esamību viļņojošā multipolārā un multidimensionālā funkcionālā kopība — tā ir dvēseles valsts.

Dvēseles valsts, kā potenciālais slānis, nav jāiedomājas kā miera pilna valsts. Tajā nevar būt miers, jo tā satur sevī visu to, kas nevar nākt pie miera. Tai ir „spējas“, spējas uz kaut ko. Spējai uz kaut ko ir dzinēja spēka, ir tiekšanās valence. Un tā kā potenciālslānī nepār-

traukti darbojas šis dzinējspēks un tiekšanās spēja, darbojas dziņa un tieksme uz realizāciju, darbojas dziņa no esošā uz topošā, tad tur vajadzētu būt chaotiskam stāvoklim. Bet tā kā no šī potenciālslāņa, no šī chaosa rodas cilvēka kosmos savā trīsesamības sazarojumā, un šis kosmiskais sazarojums vienīgi caur mērķtiecīgiem kārtības faktoriem var tikt realizēts, tad no tā izriet loģisks secinājums, ka pirms chaosa ir bijis kāds ar iniciatīvu apdāvināts garīgs slānis, kas ar savu iniciatīvo dziņas spēju starp multidimensionāliem un multipolāriem it kā chaotiskiem sprauguma variantiem noved pie kosmosa.

Dvēsele ir cilvēka potenciālais slānis. Filozofijā runā par dvēseles apziņas saturu. Šinī gadījumā no ārstnieciski sintetiskā viedokļa ir jāaizrāda uz kādu pārpratumu. Brentano un viņa skola neatzīst Kanta uzskatus ētikā, ka pirms „esošā“ stāvēt „jābūt“. Brentano uzskata esošā sfēras robežas pārkāpšanu par tukšu konstrukciju. Brentano, man liekas, nav izdomājis šo problēmu līdz loģiski iespējamam slēdzienam, nav izdomājis līdz galam. Viņš ir tas, kas no scholastikas ir pārņēmis jēdzienu „intencija“, „intencionālais akts“, „intencionālā nostāja“. Kur nav nekādas „jābūtības“, tur trūkst arī jebkāds virziens un kārtība. Vienīgi virziena un kārtības faktori, kā garīgās enerģijas *sua sponte* var radīt kompetentu jābūtību. Potenciālā sfēra ir vēl līdz realizācijai nenonākušo nekārtīgu dziņu un tieksmju sfēra. Tā kā dzīvās norisēs visur ir saskatāmi virzienu un vadonības faktoru rezultāti, tad līdz ar to ir arī skaidrs, ka tam visam tā ir jābūt. Tā tad ir loģiski, ka „jābūtība“ meklējama pirms esošā. Potenciālu slāni tā tad valda „intencionālā nostāja“. Tomēr tas vēl nenozīmē aktīvu darbību, bet tikai potenciāla spraugumu uz darbību, kā piem., tas ir ar it kā mierīgi gulošu, uz savu laupījumu glūnošu tīgeri. Intencionālā nostāja loģiski prasa pēc iepriekš esošā un virzienu dodošā slāņa.

Tagad mēs esam tik tālu, ka īsumā varam pieskārties psihoanalīzes mācībām. Ja psihoanalīze nozīmē dvēseliskā analīzi cilvēkā, bet dvēseliskā tiešās saknes sniedzas potenciālslānī, kā sakņu spraugums starp bezpersonālā „pats-polu“ un personālo „es-polu“, tad tagad mēs arī saprotam, ka *unitas triplex* valstī, t. i. trīs cilvēka esamības valstī, dvēseliskā darbības sfēra atrodas tikai starp zooloģisko un garīgo esamību, starp dzīvnieciskām dziņām un ar intelektu noteiktiem gribas spraugumiem. Un, ja mēs psihoanalīzes galvenās mācības apskatām, tad tūlīt top skaidrs, ka ģeniālais psihoanalīzes nodibinātājs Sigismunds Freuds, savu galveno interesi ir piegriezis zooloģiskajam dvēseles polam. Ģeniālā iedvesmē viņš ir mēģinājis nodibināt bezpersonālo „pats-polu“, turpretim personālajam „es-polam“ ir piegriezis mazāku nozīmi. Tas, kas visu savu uzmanību ir pievērsis personālajam „es-polam“, respektīvi gribas polam, Alfrēds Adlers, no sava viedokļa tāpat ir ārstniecības zinātni padarījis ievērojami bagātāku. Trešais ievērojamais psihoanalītiķis Jungs, kas no savas puses arī ir nodibinājis dvēseles pētniecības skolu, ir mēģinājis un vēl arvienu mēģina sintētiski celt tiltu starp abām minētām skolām. Un es ticu, ka ja kur, tad tieši mācībā par dvēseli ir vajadzīga tālejoša un tālredzoša sintētiska pētīšana. Īstam ārstam ir jāpārzina ne tikai pirmām kārtām zooloģiskais, vai pirmām kārtām gribas sfēra, viņam ir jābūt liela stila sintetiķim, jo viņam ir jāpilda vislielākais uzdevums — jāuzstāda sinteze no dzīvības, ciešanas, miršanas un nāves. Pie visām šīm trim minētām kategorijām, dvēseliskais stāv pirmā vietā. Jo cilvēka dzīve ir — piedzīvojums; ciešanas — izciešana; miršana — nomiršana. Vienīgi nāve nozīmē atpestīšanu.

Attiecībā uz potenciālslāni — kā dvēseles trauku

un dvēseles saturu — vēl ir jāpiezīmē sekojošais. Šis slānis, kā vidusslānis, tiek no abām pusēm, no augšas un apakšas, no iekšienes un ārienes, no prepotenciālā slāņa un no reālā slāņa iespaidoti. Kā zars ar koku, tā dvēsele ir savienota ar prepotenciālo slāni. Reālais slānis turpretī iespaido dvēseles spraiguma spēju arī no ārienes, t. i. no kairinājumiem, kas pārnesti no paaudzes uz paaudzi. Šis „ārējais“, šis „no paaudzes uz paaudzi“ pārnestais ir tā saucamā ārējā pasaule ar tās cilvēcību. No ārienes radītie spraiguma vilņi tiek vai nu atstaroti, vai arī viena daļa noguļas kā atmiņu spraigums dvēseles slānī un var tikt (kā to saka) no pusapziņas, respektīvi zemapziņas atkal izsaukti virsapziņā.

Bet vai spraiguma vilņi, kas no prepotenciālā slāņa iespiežas dvēseles slānī, neatstāj nekādus atmiņas spraigumus? Tā ir problēma, tā ir vislielākā problēma, par kuru psihoanalītiķiem ar lielāku intensīvitāti nekā līdz šim, vajadzētu padomāt.

Liekas, ka šinī virzienā Jung s ar savu pētniecisko domāšanu ir nokļuvis vistālāk.

Cilvēka potenciālslānī dzīvo un darbojas „dvēsele“ savās korelatīvi dinamiskās variācijās kā kopējās dzīves simfonija. Simfonijas tema top nosprausta starp personālo „es-gara“ un bezpersonālo „pats-gara“ polu rāmjiem. Līdz dzirdamai skaņai un redzamai vibrēšanai šī tema nonāk caur garīgu un elektrodinamisku potenciālslāņa spraiguma mērķtiecīgu apvienošanu.

Ķīmiskais no bezpersonālā „pats-gara“ ir izveidots par zooloģisko esamību. Kopējā ķīmiski zooloģiskā esamības apvienība caur personālo „es-garu“ ir izveidota par cilvēka garīgo esamību. Cilvēka garīgās esamības dinamika meklējama tieksmē nonākt līdz saprātam. Tīrā dabas zinātne, kāda tā līdz šim ir piekopta, ir izskaidrot griboša zinātne, bet līdz šim tā vēl nav varējusi attīstīties par saprāta darbu, jo viņa nav bijusi spējīga sasniegt

tās normas, kuŗas kā ārpus laika eksistējoŗas loŗiskas normas pārvalda visas kosmiskās norises. Īstās sapraŗšanas priekŗsteŗi smiedzās pāri tīrai dabas zinātnēi līdz ārpus laika eksistējoŗai loŗisko normu sfērai. „Urphānomen des Lebens“ ir ilustrēta visu noriŗu pirmloŗika.

Ārstniecības zinātnē ilgu laiku ticēja, ka tai pietiek, ja tā aprobeŗojas ar ķīmiskās esamības izpētīŗanu. Tādēļ ilgu laiku medicīnā „vielu maiŗas“ problēma viena pati pārvaldīja visu fronti. Tālākie soļi medicīnā pastāvēja iekŗ tam, ka arī zooloŗisko esamību, t. i. parādību, kas apzīmējama kā dzīva, kā dzīvnieciskais, sāka pārbaudīt. Bet tā kā ķīmiskā esamība apvienota ar zooloŗisko esamību vēl nesastāda cilvēku, bet pie tā vēl pieder arī garīgā esamība un tā kā dvēseliskais izpauŗas variantos, ko rada bezpersonālā „pats“ un personālā „es-gara“ starpdinamika, tad rodas atziņa, ka prāta direktīvām, kas cilvēku dara spējīgu kultūras darbam, ir jānāk no garīgās esamības.

Kultūra paceļ cilvēku un visu cilvēci augstāk. Pie kultūras pieder ķermeņa un gara veselība. Bet veselība un slimība nāk no tā cilvēka potenciālslāņa, kuŗā mājo dvēseles saturs visā savā ierāmējumā, visā savā pilnībā. Nāk no tā potenciālslāņa, kuŗā mājo dvēsele.

Un, ja mēs trīs lielās slimību grupas — tā saucamās somatiskās slimības, neurozi un tīrās gara vāŗības aplūkojam no sintetiskā viedokļa, tad nonākam pie slēdziena, ka pie „somatiskām slimībām“ it kā notiktu karŗ starp zooloŗisko un ķīmisko esamību. Bet pie garīgām slimībām izpauŗas garīgās esamības iekŗējā spraiguma diferences, t. i. kur personālajam „es-gara“ spraigumiem ar elektrodinamiku nav savstarpīgi atbilstoŗs kritums.

Pie neurozes kopējā zooloŗiskā un garīgā esamība, bezpersonālais pats - gars un personālais es - gars, vai dzīvnieciskais ar saprātu stāv visasākās spraiguma attiecību preteŗķībās. Antagonistiskā nostāja starp per-

sonālo „es“ un bezpersonālo „pats“ poliem tikai tad nozīmē veselību, ja šis antagonisms kopējā virzienā izveidojas par adekvātu sinergismu. Bet tā kā antagonistiskā dinamika starp abiem poliem pie neirotiķiem stipri pārsniedz gan uz vienu, gan otru pusi vidējo spraiguma platumu un ļoti bieži uzrāda pat maksimālu sasprindzinātību, tad parasti neirotiķis cieš visvairāk, viņš cieš visaugstākā mērā dvēseliski, pie kam šis pārpalikušais spraigums atstāj dezorganizējošu iespaidu arī uz ķīmisko esamību.

Visas trīs esamības ir korelatīvi saistītas viena ar otru. Neviena no viņām, kamēr pastāv dzīvība, nevar eksistēt atsevišķi viena no otras. Visu trīs esamību izcelšanās avots ir pirmgars. Cilvēka garīgā enerģija, tā kuŗa nāk no pirmgara, vispilnīgāki ir realizējusies garīgajā esamībā, dvēseles dinamikas personālajā es-polā. Tādēļ arī no turienes nāk galvenie virziena un vadonības, respektīvi rīcības faktori kā veseram, tā slimam cilvēkam, tā tad arī neirotiķiem. Ļoti liela patiesība slēpjas Sokrata mācībā, „ka grēks, pēc būtības ņemot, esot cilvēka objektivitātes, esot skaidra saprāta un konsekventas domāšanas trūkums, esot pat ne ar ko neatļaujama īsredzība“ (citēts pēc V. A s t e r, Philosophie der Gegenwart, 1935, S. 56). Ārstnieciskās sintezes aspektā un, skatoties no „dzīvības pirmfenomena“ viedokļa, „grēka sajūta“ ir sirdsapziņas pārmetumi. Sirdsapziņa ir saistīta pie personālā „es“ un bezpersonālā „pats-polu“ kopējā aploka. Pie šīs dinamiskās kopulēšanās, resp. saistīšanās nevienlīdzīgie vilņi pārāk stipri atsitās pret personālām es - pola dinamiskām sastāvdaļām, kas satur sevī saprātīgas rīcības potences. Caur šo pieskārsanos radusies nepatīkamā sajūta ir sirdsapziņas pārmetumi, ir „grēka sajūta“. Dvēseliskā spraiguma virve starp zooloģisko un garīgo vairs nešūpojas veselībai atbilstošā ritmā.

Tā kā visas trīs cilvēka esamības atrodas savstarpējās nešķīramās attiecībās, tad, skatoties pēc tā, no kura virziena pola potenciālslāņa spraugumi tiek novirzīti citā virzienā, rodas arī trejādas pataloģiskās esamības realizācijas sekas. Tuvāk tomēr to neaplūkosit, bet aprobežosit ar līdz šim izteikto.

Ja dabas zinātņu pētnieki bieži vēl turas pie uzskata, ka visu pasaules norišu sākums atrodams elektromagnetiskā pasaules ēterī, tad ar to viņi sludina fizikālu *perpetuum mobile*, kas runā pretī viņu pašu fizikālajiem likumiem. Bet pasaules norisēs taču nevar būt nekas pretlikumīgs, jo tajos viscaur valda pirmloģika, pirmpamats. Pasaules norises, protams, gan sastāda *perpetuum mobile*, tikai ne fizikālu, bet garīgu. Viss, kas ir pasaulē un mēs visi nākam no Gara un visi atkal atgriezīamies pie Gara!

Mūsu dvēsele nav dzimusi no miesas, tā ir dzimusi no Gara.

Tik ilgi, kamēr pētnieka domāšana nepratis izlauzties cauri līdz dvēselīgajam integrālam — līdz pašai dvēselei — miglainā tumsā būs tīts nevien jautājums par to, kas ir neiroze, bet arī jautājums, kas ir slimība, un vēl vairāk, mēs tad nekad nenonāksim tais saprašanas augstumos, kas vispār dzīvība ir.

Prof. Dr. M. Z i l e s nozīme mūslaiku medicīnas zinātnē.

Prof. Dr. med., Dr. med. vet. h. c.
Armin Tschermak-Seysenegg
Prag II, Albertov Nr. 5.

Prāgā, 23. XI 1935.

Augsti godājamais kungs kolēģi!

Par Jūsu krietno grāmatu esmu Jums, tāpat kā visi citi dziļi domājošie ārsti, biologi un filozofi parādā pateicību, kādēļ lūdzu pieņemt manu vissiltāko atzinības apliecinājumu.

Jūsu darbs ir tikpat izsmelošs, cik ierosinošs un uz katru nopietnu lasītāju atstāj paliekamu iespaidu. Tas sevišķi attiecināms uz ārstnieciskās domāšanas tehniku un pamata formām, kas savu visaugstāko pakāpi sasniedz pirmfēnomena būtības atklāšanā līdz ar tā tālāku sadalīšanu trijos slāņos: pamatprepotenciālā slānī, esamības potenciālā slānī un jebūtības realizācijas slānī. Skaidri un pilnīgi pamatoti ir vilkta robeža starp garīgo enerģiju vai potenci un fizikālās enerģijas transformablo ekvivalentu. Visaugstākā mērā interesants un ar paliekošu vērtību ir arī Jūsu darbā filozofisko mācību kritiskais pārskats.

Ar sevišķas cieņas un atzinības apliecinājumu palieku Jums ļoti padevīgais

Jūsu

A. Čermaks.

„Tas ir darbs, kas nācis no izcila ideālista-kolēģa ārstnieciskās sirdsapziņas, un šim ārstnieciskajam ticības apliecinājumam nevar paiet gaŗām vienaldzīgi, neraugoties uz to, vai esi ar autoru viens prātis vai nē. Autoram ar Mārtiņu Luteru nav tik vien kā kopējs priekšvārds — arī Zīle atklātībā ir ieņēmis stāvokli pret visu, ko tas ir atzinis par varizeismu.

Nevis uz baznīcas durvīm, bet virs katras medicīniskās fakultātes ieejas vajadzētu rakstīt prof. Zīles tezi:

„Cilvēka ciešanas man nav tik vien kā ķīmiski-fizikāla norise. Cilvēka ciešanas man ir mistērija un kā tādas — svētas.“

**OLUF BRÜEL, Kopenhagenā,
Ziemeļu medicīniskais laikraksts.**

Ši ārstnieciskiem piedzīvojumiem un cilvēciskiem pārdzīvojumiem bagātā grāmata izverd no iekšējās dziņas satvert un apvienot dažādos zinātniskos laukos izkaisītās atziņas, bet tas atbilst ne vien autora prasībai, bet arī pieaugošam vairumam ārstu prasībām.“

Fortschritte der Medizin 4/18, Februar 1938.

„Mūsaiķu lielāķais ķlīniskais domātāķis ir dzīvības pirmfeno-
mena atķlāķēķis, prof. Dr. Mārtiņš Zīle, universitātes pirmās medi-
ķiniskās ķlīnikas direktors, Rīgā.“

BIRCHER-BENNER (Der Wendepunkt 1935, Heft Nr. 1)

„Kādreiz daudz runāja un rakstīķa par „hipotezēm trūķigo zī-
nātnī“. Tagad tas ir drusķu apķlusis. Bioloģiskam ārstam, un tā-
pat arī ķebķuķam ārstam, savu rīķību un darbību vajadzētu dibināt
uz pasaules uzskatu, kas dzīves ķēķu un mērķi, tāpat arī dabīgās
un slimās norises aplūķo no daudz augstāķa viedokļa nekā tā, uz
ķuķas stāv materiālistiski domāķošā eksaktā dabas zinātne. Tādēķ
bioloģiskā ārsta nostāja ir pavisam citāda, es gribētu pat sacīt, ka
uz slimnieķu un slimības simptomiem tas raugās ar reliģiozo bijību;
viņa pirmie jautājumi vienmēr būs: kāda ķēķa ir slimības pazīmēm,
kāda nolūķā tās izsauķtas un uz ķurieni virzās viņu gājums?
Mārtiņš Zīle ķiem svarīgāķiem jautājumiem, apskatot tos no
augstāķa ārstnieciska un vispārķilozofiska viedokļa, ir veltīķis grā-
matu: „Über das Weltbild des Arztes und den Sinn der Krankheit“. Prof.
Zīle redz dzīvības ķemiesoķumu — vai nu fizioloģiskas, vai
pataloģiskas dabas — trijotnē: ķūniķās — audu ķķidrumā — ner-
vālā reģijā. Neķiens no ķiem trim elementiem pats par sevi nav
dzīves spēķģģ; vienmēr visi trīs darboķas kvalitatīvā un kvantitā-
tīvā harmonijā un savās „dinamiskās ķoreķāķijās“ rada dzīvību un
veselību. Šo dinamisko ķoreķāķiju izpētīķšanu viņš stāda nāķotnes
sintetiskās medicīnas vidus punktā. Vai pēķēķos gadu desmitos
mēs neesam līdz pārsātināķšanai ķaroti ar atsevišķu simptomu un
viņu ķompleksu ķespaķdu dzīvā organismā. Ja mēs ķāķos jautāķumos
gribam uz priekšu tikt, tad pats par sevi saprotams, ka līdzās at-
sevišķu simptomu pētīķšanai, mūsu apķerēķumu pamatā ir jāķiek bio-
loģiskais ķopsķats. Šai zīņā prof. Zīle, neapķaubāmi, var būt mūsu
ķeķa rādītāķģ.“ —

**BOTTENBERG (Biologische Therapie des praktischen Arztes,
J. F. Lehmanns Verlag, München 1936)**

„Tik īķģģ, ķamēr zinātnē, sevišķi ārstniecībā, valdīķa eksakta
domāķšana, personīķai bija maza, var pat sacīt, nebija ķandrīz ne-
ķāķa nozīme. Ar vienlīdzības principa palīdzību noslaucīķa pat
pēķēķās personības atķiekas. Tā iznāķums bija ledaini auksta sa-
ķģta zinātnes ķristalķilī. Īķģģ tas tā nevarēja palīķt, un, ķāķiem mai-
noties, mēs redzam, ka atķal sāk izķelties siltais dvēķeles elements,
un mēs atķeramies — ķaut arī vilķinādamies — Nothnagela izķei-
ķienu: „Tikai ķabs cilvēķs var būt ķabs ārsts.“ — Tik vieķģla ķī
pāreķa, bez ķaubām, nav. Ne ķabprāt maina ķracīķas pilno māķķļu
pret nopietno un smago zinātnes māķa būdu. Šo uzupurēķanos mēs
pīerēķzam, lasot ķelā Rīķas profesora Zīles jaunāķo grāmatu. Ķas
ķo grāmatu (Das Weltbild des Arztes) vēģģģ izķasīs, tas pīevie-
nosies autoram, ka nāķotnes ārstu elites reprezentants būs medi-

ciniskās domāšanas aristokrāts. Viņš neies pa ērkšķu pilno Aristoteļa vai scholastiskās filozofijas ceļu, bet pacelsies līdz dzejnieka Platona idejām, no kurām, kā no dzīvības pirmavota, plūst visas ģeniālās intuīcijas, arī ceļa sagatavotāja — prof. Zīles.“

BUTTERSACK (Fortschritte der Medizin 1936, Heft 2)

„Ja prof. Zīle saka, ka medicīniskās sintezes uzdevums ir noteikt ārstniecības gara dzīves kultūras līmeni, tad viņa darbu drīkst apzīmēt kā domājoša un gudra ārsta, kuŗa garīgā dzīve stāv uz augsta kultūras līmeņa, personīgu atzinumu. Daudz kas ir izteikts ar pirmatnējo spraigumu un aforistiski, bet tas ierosina katru lasītāju uz pārdomām. — Sarkanais pavediens viņa rakstā ir slacināts ar terapeitiska ārsta sirds asinīm. Katrā lapas pusē atklājas labas domas, īstā ārsta nostāja, un lasītājs ir priecīgs, lasot reiz medicīnisku darbu un nevis periodiskos izdevumos jau atgremotu literārisku sakopojumu. Viss darbs sastāda veselu, nedalītu, līdz gudrajo pakāpes nonākuša, laba ārsta un klīnikas vadītāja pasaules uzskatu.“

BRUGSCH (Medizinische Klinik 1935, Heft 35)

„Tas kas nebaidīsies iet līdzī pa aizaugušo un stāvo domātāja taku, par visiem saņemtiem ierosinājumiem būs pateicīgs un tāpat arī nevarēs prof. Zīlem neizteikt par viņa aso, loģisko apcerējumu un galvenais — par viņa karsto atziņās drosmi apbrīnošanu.“

GROTE (Deutsche Medizinische Wochenschrift 1935, Heft 9)

„Ārstnieciska sinteze un visuma apsvēršana, kas pamatota uz vispusīgu izglītību, atgādina lasītājam Hufelanda laika lielos ārstus.“

HEYER (Hippokrates 1935, Heft 13)

„Uz piedzīvojumiem dibinātais un oriģinālatziņām bagātais Zīles darbs krīt svarā arī kā autentisks pionieris, kas pamazām apkaŗo taisni pie ārstiem sastopamo fenomenālo aklumu, kas neatzina nekādu „dvēseli“, un „garu“ uzskatīja par materiālas epifenomenu.“

GLASER (Schönere Zukunft 1935, Heft 3)

„Var tikai katram ārstam ieteikt ar šīm domām iepazīties un nelaut sevi nomākt ikdienas rūpēm un ikdienas jautājumiem, bet Zīles ierosmē un vadībā izlauzties cauri līdz noteiktam pasaules uzskatam.“

DÖRBECK (Fortschritte für Medizin 1934, Heft 38)

„Visi secinājumi ir ārkārtīgi bagātu domu pilni un kā tādi ierosina arī lasītāju uz pārdomām; arī tur, kur Zīle iespējas dziļi metafiziskajā, kas atbilst viņa personīgai, metafiziskai, var pat sacīt reliģiozai tieksmei, viņš novēršas no palpabla ceļa un paceļas tam pāri līdz sintezei un ārstnieciskam pasaules uzskatam.“

STRANSKY (Wiener Medizinische Wochenschrift 1934, Heft 43)

„Zīles ārsta pasaules aina ar skaidru loģisku domāšanu pacel mūs sfērā, kas atrodas „viņpus“ šaurā eksakti-ārstnieciskā pētniecības faktu konstatējuma rāmja. Cik vērtīgi un nepieciešami visi eksaktie dabas zinātniskie pamatojumi arī nebūtu, medicīnā tie tomēr nesniedz līdz dzīvības, cilvēka un saslimšanas un izveseļošanās izpratnei, tāpēc tie arī nevar būt ārsta darba un rīcības noteicēji. Zīles nolūks ir pacelt ārstniecības zinātni tai augstākā plāksnē, kur cilvēks parādās visā savā pilnībā, kā Unitas triplex, kā miesas-dvēseles-gara vienība. Par Zīles atziņu motīviem liecina sekojošie vārdi: „Es nerakstu citādi domājošiem. Es rakstu, lai atvieglotu savu ārsta sirdsapziņu. Es negribu vairs ilgāk ārstniecībā sumināt to, ko esmu atradis par varizeismu. Aiz iekšējas dziņas esmu spiests nolikt savu ārstniecisko ticības apliecinājumu. Cilvēka ciešanas man nav tikai ķīmiski-fizikāls process; cilvēka ciešanas man ir mistērija un tādēļ tās ir svētas. Attiecībā uz šo mistēriju man katru dienu ir jauni „subjektīvi“ piedzīvojumi. „Objektīvi“ piedzīvojumi šeit vispār nemaz nevar būt. — Skolotie filozofi, materiālistiskie dabas pētnieki, pataloģiskie anatomi var manus ārstnieciski filozofiskos apsvērumus kritizēt, bet diskusiju es principiāli noraidu. — Katram no viņiem viņu vienpusībā, t. i. no viņu pašu viedokļa relatīvi var būt taisnība. Bet absolūti viņiem nevienam nav taisnība, jo viņiem iztrūkst pats svarīgākais šai lietā, proti: personīgie piedzīvojumi pie slimnieka gultas, kur ārsts, kā fiziko-ķīmiķis, kā biologs un filozofs pastāvīgi ir spiests uzstādīt lielo dzīvības, ciešanas, miršanas un nāves sintezi. Tāpēc godbijīgā klusumā katram vajadzētu pārdomāt tās varenās problēmas, kuŗas šai rakstā ir aizskārtas.“ Tā runā tā laika medicīniskās klīnikas direktors! Un tas, ko viņš raksta, ir viņa 45 gadu ārstniecisku novērojumu un klīniskas darbības apliecinājums.“

**BIRCHER-BENNER (Wendepunktbuch Nr. 23,
Wendepunkt-Verlag, Zürich-Leipzig-Wien, 1935)**

„Visiem tiem, kuŗi nav apmierināti ar to, ka mūslaiku zinātniskā medicīna iet nevis dziļumā, bet plašumā, nevis ideālajā, bet materiālajā, mēs ieteicam ņemt grāmatu: „Über das Weltbild des Arztes und den Sinn der Krankheit“ un izstudēt to pamatīgi; tas jums sagādās patiesu baudu un vedīs jūs atkal tuvāk medicīnas dziļajām problēmām. Mēs esam pārliecināti, ka Zīles darbs ierosinās — lai neteiktu vēl vairāk, ka tas sacels revolūciju — medicīnā meklēt jaunas atziņas, un ka Zīles vārdu minēs līdz ar (par nožēlošanu pārāk agri mirušā) Lieka vārdu, kuŗi abi tiks uzskatīti par spēcīgākiem medicīnas zinātnes atplaukšanas sekmētājiem. Sevišķi dziļi apgarota nodaļa par ārstniecisko metafiziku un it īpaši nodalījums, kur aplūkota slimība un tās jēga, pieder pie dziļākā un augstākā, kas jebkad par ārstniecību rakstīts.“

(Schweizerische Medizinische Wochenschrift 1935, Heft 44)